Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 13 март, 1975 шу. • № 31 (5477). • Мах 2 кеп.

«ЦIЕЧА ШОАТТАНА» НАКЪАДОЛХАШ

ШОАЙ ДЕША ДАЙ ХУРГБА

Доккхийча къахьегама толамашца белгалдаккха лаьрхIад 19-ча апреле хургдола ленински коммунистически субботник Назрановски трикотажни фабрика коллективо.

Цу дийнахьа массава раьза а волаш субботнике дакъа лаца лаьрхIад фабрике къахьегаш волча 1210 саго. Царех 650 саг ше-шийн производственни участке болх беш хургва, 840 — оборудовании тоеча, 32 — ремонтно - гIишлой балхаш деча хургва. 475 саго фабрика территори цIенъеш, хозъеш къахьегаргда.

Берригаша а цу дийнахьа къаьстта овсаре къахьега лаьрхIа ба.

Цу дийнахьа хьадергда 100 эзар сома маьха 20 эзар трикотажни барзкъа — кхыча деношка дечул 33 процент дукхагIа; хьа а дал, басар а даь кийчча Iодулларгда шин-ах тонн кIада. Ремонт ергья 15 единица оборудованена; 3 эзар сома маьха ремонтно-гIишлой балхаш дергда, фабрика коа а гонахьа а 450 къона га йогIаргья, кхыдола лоархIаме гIулакхаш кхоачашдергда — нийслагIча пятилетка чота тIа дIахьожадергда 1500 сом алапи.

Субботник дика чакхдаккхара лаьрхIа йола комисси вIашагIъеллай. Цу дийнахьадергдолча деррига балхий планаш оттаяьй. ХIаранена дIадовзийтад шеший де дезар. Ерригача цехашка хинна чакхъьийнай субботника хетаяь собранеш.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

•

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРГДА

19 апреле Еррисоюзни субботник де аьнна, москвичаша гIахьехар чIоагIа раьза хинна тIайийцар А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлоша. Из дувцаш ерригача цехашка митингаш хилар. Биологически очистка цеха лабоpанткас нов. Пичугинаси оператора нов. Шангинен шоай новкъостий тIахьийхар из дийхьинаре къахьегарца белгалдаккхара.

— Цу дийнахьа сменин балхах мукъавар шевар араваргхиларах а, хIаьта смене балха бараша къаьстта дикагIа къахьегаргхиларах а теш со, — аьлар Пичугинас.

Москвичаша дIадоладаь из гIулакх хьаллоацаш къамаьл дир № 5 цеха электромонтера нов. Серобабина а кхычар а шоай коллективе хиннача митинге.

— Субботнике болх беш хургва заводера 1500 гаргга болхло, — аьлар завода парткома секретара А. Ф. Давыденкос.—Цар болх бергба предприяте коа а установкашка а. Дукха гаьнаш, кIотаргаш, зизай баьцаш дIайогIаргья завода территоре тIа а предприятена къатIаоттача улицагIа а,—аьлар цо. — Мукъа мел вар араваргва цу дийнахьа.

Ю. ЧАХКИЕВ.

МАССАНЕ А СИЙДЕШ БОЛА МАСТЕРАШ-НАСТАВНИКАШ

Кердача техникаца Iалашъяь йоккхий цехаш, шоай балхах Iалаьмате дика кхеташ бола говзанчаш, кадрови болхлойнаставникаш болаш йоккха завод я Грозненски «Нефтехимзапчасть». Цига керттерча цехех цаI лоархIаш я Анзоров Шамхан Ахьъядович керте латта, коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю механосборочни цеха коллектив. Арахеца продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш хулийтаргья яхача девизах къахьегаш шоай коллектива сий лакха лоаттадеш дукха болхлой ба цу цехе. Царех дукхачар пхе шера задании шоашта тIаийца хинна социалистически декхараш хIаналехьа дикка тIехкховачашдаьд.

Иштта болчар цIераш йоахача хана эгара хьалхарчарца цIи йоаккх вIклагIча разряда токарь волча Гончаров Михаил Александровича. Профсоюза цехкома председатель ше хиларах тарра дукха къахьег цо хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаеш, балха ханахи оборудованехи бизза пайда эцийтара йола торонаш оарцагIйоахаш. пхе шера задани тIехкховачашъяра хIаранена тIалатта бехктокхам дIабовзийташ. Цу даькъе дагавуьл из цеха кулгалхошца, партийни организаце вожакаца, коммунисташца, социалистически яхье хадданза хьалха латташ болча кадрови болхлошца - наставникашца. Цудухьа денгара денга дукхагIа хул цехе пхе шера задани кхоачашьярах рапорташ телаш бола болхлой.

— Арахеца продукци дукха хиларах балха тIа вай ка яьннай ала йиш яц из дикен тIехдикен ца хилча, цунга дIадодар нормагIа доагIачул дикка кIезигагIа ца хилча, — аьлар Михаил Александровича цкъа производственни совещане ше къамаьл дIадоладеча хана.

— Цу гIулакха керттердар да яхье хьалхалаттача моллагIчо а тахан баькkха толам кхоана массане шийн норма цунах дархIар. Укхаза цIераш йоах цо хIара сменагIа нормаш дикка тIехкховачаш а еш арахецача продукцена юкъе наг-нагахьа брак нийсйолийтача цхьаболча болхлой. Из цеха деррига технико - экономически хьоккхамаш дика хилийтагIа чIоагIа Iаткъаш хилар белгалдоах.

— Балха тIа шийн ка яьлча шийна дала латтар новкъостий гIулакхаш миштта лел, царна эшар фуд ца хьожаш вар, эше гIо де кийча воацар бокъонца вола производственник вац, ше къахьегаш волча производствах дог лазаш вац,— аьлар нов. Гончарова. Иштта бараш вайна юкъе нийслой цар каралаьцар харцахьара никъ хилар, дIахо йодача хана вайна юкъе царна моттиг йоацилга дIахайта дезараши уж бакъахьарча наькъа тIа бахара шовшта могар де дезараши ба коммунисташ, новатораш, социалистически яхье хьалха латтараш, яхаш дувц цо дIахо.

Царех ва из ше а. Арахеца продукци дикен тIехдикен мара а ца хулийташ завода йоккха опыт йола слесарь-сборщик нов. Ахмадов.

— Массехк кIира даккха дийзар са бригада тIехьаюсаш хилара бахьанаш, хIаране оамал йовзаш, хьаьца миштта дувца деза хьожаш, — йоах Кюрес. Из деррига а техкачул тIехьагIа овлангара денз бригада болх эргабаккха волавелар со къахьегама ветеранашца, социалистически яхьа «сийг» летабераша дага а вувлаш, яхаш дувц цо.

Массехк бутт балалехьа яхье хьалха латтарашта юкъеяхар из бригада иштта къахьегам вIаштIехьбаккхарах.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬРАШ

болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца, дIадахача шера, кхоачашъяьй цо шийн пхе шера задани. Шовзткъа шу совгIача хана токарь волаш болх беча къахьегамен тIемен ветерана шийн опыт, дикагIйола методаш дIайовзийташ дукха къона специалисташ хьалкхебаьб. Духхьал цу заводе къахьегача 21 шера Михаил Александровича кийчваьв 10—15 токарь. ХIанз цо токара говзал Iомаеш ва Халатов Нурды.

— Доахача къахьегама толамашца, тешаме хиларца, мичча хана а шоашца къахьегачарна новкъостал де кийча хиларца шоай хьехархочоа тара-хила гIерташ ба уж. — йоах цеха начальника Анзоров Шамхан Ахьъядовича. ХIанз уж а наставникаш болаш къона специалисташ хьалкхебеш ба. ХIаьта а шоай хьехархочунца каст-каста дагадуьлаш хул.

Цун къахьегама толамашта тешал деш да тийнна дукха совгIаташ а. Къахьегама ЦIеча Байракха орден, Ленински юбилейна медаль «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знак я цун наькха тIа лепаш. Завода сийлен книжка тIа дIаязъяьй цун цIи, хIаьта сийлен Доска тIа хьалтеха доал портрет.

Завода бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха латташ я Ахмадов Кюре кулгаллу коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю слесарий-сборщикий бригада. Кхо-диъ шу хьалха кхыча бригадашта юкъе тIехьаюсачарех яр из. Кюреца гага а баьнна цунна кулгалде хьожавир

— Оаха а дика кхетадир Кюри бригадана кулгалде хьожаварах тхоаш гIалат даьнна ца хилар, — йоах цеха кулгалхоша. Бригада кулгалхочо яь ца Iеш ерригача бригадас а кхоачашъяьй хIанзлехьа шийн пхе шера задани.

Болхлошца гIар еш, охца волаш, аз аьннадале ер чакхдала деза яхаш оамал йолаш вац Ахмадов Кюри. ХIаранегара доагIар хьадех, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIалатта бехктокхам дIабовзийт. Из иштта хилара тешал деш цхьа масал доаладергда вай. Цхьан дийнахьа Кюре эгара гаргагIа вола новкъост корта бохабу малар а менна балха тIехьависа вера. Из шийна бIаргга ма-вайнгге балха тIа дIатIа а ца вуташ соцавир цо из. Бригада болхлой собране дийцар из дош. Цига къамаьл мел даьчар дIахайтар из санна дола гIулакхаш шоаш доаргдоацилга. Цунна бе боагIаш бола бехк бар дехаш бригадас яь решени дIаелар кулгалхошка. Цул тIехьагIа из санна йола моттиг нийсъеннац тха бригале. йоах Кюрес.

Массаза къахьегам тоабара кердадар лохаш ва бригадир. Цу даькъе шийна карагIдаьннар массанена дIадовзийт цо. Со кулгалхо ва яхаш кийса ший кулг а делла лелачарех а вац. Бригадерча болхлошта нийсса дIаэтта царна хьоккхам телаш къахьег. Балха говзал кIоаргагIа йовзийташ, кхетам луш хьалкхебу берригаш а.

Шийн шоллагIалла цIа заводи, шоллагIбола дезал завода болхлойн доархI цо. Из тамаш а яц. ДукхагIйола ха цига йоаккх цо. Укхаза Iемав Кюри наьха къахьегама мах бе, цар оамалаш йовза, предприяте коммунисташа тешал а деш дIаийшав из КПСС членалла. Цига дукххаза хийржав из профсоюза цехкома членалла. ХIанз а ва Ахмадов Кюри ревизиони комиссе члени халкъа тIахьожама группа председатели. Лоацца аьлча къахьегамца мара коллективе сага сий даргдоацилгеи цунца мара шийн ираз сага корадоагIаргдоацилгеи дика кхетадаьд цо.

Цун къахьегама никъ бIаьха беце а сий долаш хилар хьахьокх Кюрена тийннача совгIаташа. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота а йолаш аттаж я тийнна грамоташ. Завода сийлен книжка тIа дIаязъяьй цун цIи. «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знак еннай, кхыдола совгIаташ тийннад.

— Тха цехе духхьашха дIадоладеш дола моллагIа дика гIулакх эггара хьалха дIадоладеш, массане лоархIаш, сий деш, цунгара хьоккхам, хьехам эцаш ва къахьегамен тIемен ветеран, фрезеровщик Лизунов Василий Иванович, — аьлар цеха парторганизаце вожака Кудрявцев Михаил Степановича. Керттердар да ше дIадоладаьча гIулакха тIехьа нах баха товш а из дизза кхоачашдеш а Кудрявцев хилар, йоах цо. Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизара сийца эггара хьалхарчарца къахьегама вахте эттачарех ва из. Цунна чIоагIа боча да из деза ди, хIана аьлча вай хьамсара Даьхе бахьан денал долаш, майра фашистски гIаьрахоех дийтав Василий Иванович. Ткъаьн итт шу дизад тIем тIа санна къахьегаме а дизза дакъа доацаш коммунист яхача цIера сий даим лакха лоаттаеш из хьавоагIа. Кийчъю продукци дикен тIехдикен мара ца хулийташ хиларах тарра шийн тамагIа долаш болх беш ва из. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа норма цаI-ах кхоачашъю цо.

«Коллектива сий — тха сий» яхача девизах къахьегаш, пхе шера заданеш кхоачашъяьи общественни балха тIа хьинаре дакъа доацаши лакхе цIераш яьхараш санна бола иттаж башха-дика говзанчаш ба цига. Уж ба тIехд ка мара продукци а ца кийчъеш 3—3,5 шера шоай пхе шера заданеш кхоачашъяь наставникаш, коммунисташ токарь Умаров Шамильбек Джабаевичи слесарь-инструментальщик Болдырев Александр Анатольевичи. Царех хIаране нийслагIча пятилетка шерашка шоай профессех кийчваьв виъ-виъ къона специалист. ХIанз уж а шоай хьехархой санна дика болх барца белгалбаьнна ба.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) токарь М. Гончаров, слесарь-сборщик К. Ахмадов, фрезеровщик В. Лизунов, токарь Ш. Умаров, слесарь-инструментальщик А. Болдырев.

И. Плиева сурташ.

РЕСПУБЛИКА IИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

11-ча марта КПСС Нохч-ГIалгIай обкома заседаней зале хилар «Парте XXIV съездеи цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийи решенеша махкхара партийни паччахьалкхени балха стиль эргайоахаш тоаяра» хьакъехьара дош дувцаш республикански Iилма-практически конференци.

Цига дакъа лаьцар парте районни комитетий, промышленни предприятейи боахамийн парткомий секретараша, райисполкомий председателаша, республикански министерствайи ведомствайи кулгалхоша.

«Парте XXIV съездеи КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленумеи решенеш толаме кхоачашъяра хиланза даргдоаца хьал да партийни кулгалдара стиль эргайоахаш тоаяр» яха керттера доклад йир парте обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

«Кадраш лахар, дIа-са нийсъяри хьалкхеяри тоаделга — кулгалдара ленински стила дIадеха лоархIамегIа дар» яха доклад йир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенько.

«Къахьегамхой социально - экономически духовнии вахара процессаш Iомаяр — партийни паччахьалкхени балхага Iилман ларда тIа хьажара ларда я» — иштта яр республика Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова даьча къамаьла тема.

Коммунистийн ерригача кадрайи хьинар айдари дисциплина чIоагIъяри балха ленински стила хиланза даргдоаца хьал хиларах дийцар парте Шелковской райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковас.

ТIахьожами тIадилла гIулакх кхоачаш миштта ду хьажари, партийни комитета керттера декхар хилара тарра, эргадоахаш тоаде дезаш хилара деш хетадир шийн къамаьл парте Старопромысловски райкома хьалхарча секретара С. М. Магомадова.

«Критикеи самокритикеи дегIайоалаяр — кадрашца беча балха партийни стила эша лоархIаме хьал да» — цу темах доклад йир парте Назрановски райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова.

«Партийни кулгалдара стиль эргайоахаш тоаяра хиланза даргдоаца лоархIаме хьал да юкхьанцарча, цехови партийни организацейи партийни группайи денал айдар» яхаш яр парте Надтеречни райкома хьалхарча секретара П. Д. Лопатина яь доклад.

«Партийни балхах дикагIа пайда эцара хиланза даргдоаца хьал — перспективни планировани» — иштта яр парте Гудермесски горкома секретара Р. М. Мальсагова доклада тема.

«Парте чура информаци тоаяр — партийни кулгалдара стиль эргайоахаш тоаяра хиланза даргдоаца лоархIаме хьал», яхача темах хетадир шийн къамаьл парте Сунженски райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарске.

«Нахацара бувзам — партийни кулгалдара стила ленински белгало я»—цох дийцар КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухорукова.

«Къахьегамхошца беча политически балха юкъе кулгалдеча кадраша шоаш дакъа лацар — ленински стилах дIакъаста йиш йоацар» — иштта яхаш яр парте Шалински райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмаева доклад.

«Бюрократизмаца къовсам лоаттабар, письмошца, жалобашца, заявленешца беш бола болх эргабоахаш тоабар —балха партийни стиль чIоагIъяра хиланза даргдоаца хьал» —цох дийцар парте Наурски райкома секретара А. П. Бондара.

Политически боахамеи болх цхьана боагIаш хилар — партийни кулгалдара ленински стила лоархIамегIара белгало хиларах дийцар парте Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова.

Кулгалдара юкъе коллегиальность хилари партийнии паччахьалкхени балха тIа персональни бехктокхам айбари — партийни стила хиланза даргдоаца хьал хиларах дувцаш доклад йир парте Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретара А. И. Воронкина.

ХIанзарча ханара керттера декхар: общественни производства эффективность, балха дикал лакхъяр. КПСС XXIV съезда директиваш тешшаме вахаре чакхъяхар кхоачашдара хиланза даргдоаца лоархIамегIара хьал хилара тарра партийни паччахьалкхени балха тIа ленински стиль эргайоахаш тоаянза яргйоацилга тефкам тIабохийташ йола рекомендацеш тIаийцар конференце дакъа лаьцараша.

Конференце балха итогаш йир юххера а къамаьл даьча КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина. Цо тешам белар республикански Iилма - практически конференце коммунизм хьалъеча партийни кулгалделга тоадара, партийни балха эффективность лакхъяра гIо дергхиларах.

ЮРТА БОАХАМА ПРОДУКТАШ—ДУКХАГIА

Колхозийи совхозийи фермашка

Доккхий декхараш тIаийцад нийслагIча пятилетка укх тIехьарча шера вай республика шурий - товарни фермай къахьегамхоша. Паччахьалкхенга 83,5 эзар тонн шура йохка дош деннад цар. ДIадахача шера ехка хинначул дукха дукхагIа я из.

ТIаийца декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь яьржай колхозийи совхозийи фермашка. Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб шоай болх Гудермесски, Наурски, Сунженски, Шалински районашкарча хьайбаш лелaдераша.

ДIадахача шера Iайи бIаьстан юхьеи йоаккхаш хинначул 10 процент дукхагIа шура йоаккх укх шера Сунженски, Шалински районашка, хIаьта Наурски, Шелковской районашка — 7 процент, Гудермесски районе — 3 процент.

Дуккха дукхагIа хьайбай продукци йоаккх укх шера «Атагинский», «Терский» совхозашка, Сунженски района дуккхача колхозашка.

Цунца цхьана Грозненски районе хIанз йоаккха шура—11 процент, Урус - Мартановски районе — 2 процент кIезигагIа я дIадахача шера йоаккхаш хинначул.

Доакъара кхом а беш йоаккха шура мамогга алсамъяккха хьажа беза хIанз республика хьайбаш леладераш. Из гIулакх шоай керттера декхар санна лархIа деза.

Лаьтта хьаьндеча

БIаьстан кхащкара балхаш дIадоладалалехьа лаьтта мамогга дукхагIа удобренеш яхка гIерташ къахьегаш ба хIанз республика механизатораш. ХIанзле 416 эзар тонн удобренеш дIайихьай кхашка.

Хургболча хьувкъама йоагIа йоакхо ю Шелковской, Урус-Мартановски районашкарча кхаш леладерашен механизаторашен. Иштта, хьалхарча ах шера план 106 процент кхоачаш а еш 37 эзар тонн органически удобренеш ехкай кхашка шелковчанаша, хIаьта Урус-Мартановски района къахьегамхоша — 35 эзар тонн.

Кхыча боахамашца нийсдича сихагIа бу кхашка органически удобренеш ехкара болх Малгобекски, Сунженски, Шалински районашкарча колхозашкеи совхозашкеи. Цхьабакъда цхьайолча районашка хIанз а йогIа йоакхо яц лаьтта хьаьнара.

Иштта. кхашка органически удобренеш ехкара хьалхарча ах шера план Гудермесски района механизатораша 24 процент, хIаьта наурцаша — 34 процент, надтеречненцаша — 46 процент, назрановцаша — 47 процент мара кхоачашъянзар. Кхы а кIезигагIа органически удобренеш ехкай Советски, Веденски, Ножай - Юртовски районашка.

Лаьтта хьаьндарца цхьана гурахьа йийнача культураштa тIатеIIа подкормка еш ба республика юрта боахама болхлой. ХIанзле 115,3 эзар гектара тIа чакхбаьккхаб из болх.

Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб гурахьа йийнача культураштa подкормка яра болх Шалински, Урус-Мартановски, Ачхой - Мартановски, Сунженски районашка. Иштта, шалинцаш гурахьа йийнача ерригача культураштa подкормка яь баьннаб, хIаьта Урус-Мартановски районе — 97 процент, Ачхой - Мартановски районе— 93 процент, Сунженски районе — 84 процент кхоачашбаьб из болх.

Цунца цхьана гурахьа йийнача культураштa подкормка яра чIоагIа тIехьабус Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Наурски районашкарча боахамашкара кхаш леладераш.

СИЙДОЛА КЪАХЬЕГАМХО

Дукха ба Нохч-ГIалгIай республика юртбоахама къахьегамхошта юкъе хьинаре, толамаш доахаш болх бу нах. Царех цаI ва Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкIаш кхеер Даурбеков Яхьья а.

— Балха нийслуш йолча халонех кхерац хьинар дола механизатор. ХIара шера ше тIайийду социалистически декхараш тIехкхоачашду. Шийн опыт, говзал зIамагIбараштa дIайовзийт. Цо Iомабаь механизатораш дика къахьегаш хьабоагIа. ХIаьта общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац цо. Шийна хилча санна халахет цунна сага цатоам хилча, — йоах Долакх-Юрта бахача наха. — Цу тайпара моттиг нийсъелча эггара хьалхарчарца оарцагIвоал из.

1958 шера денз Назрановски районе «40 лет Октября» совхозе болх беш ва Яхьья. Из механизаторалла болх бе волаваннача хана дукха кагирхой баьхкар тракторни бригаде болх бе. Уж берригаш а механизатора говзал Iомае гIерташ бар. Шийн смена чакхъяьнначул тIехьагIа трактора узлаш дIайовзийташ, малагIча оатхало малагIа болх бу кхетабеш царна хьехамаш телар йоккха опыти лакха говзали йолча механизаторо.

Кхашка, фермашка — эггара чIоагIагIа эшача моттигашка бIарга йиш яр цун «Беларусь» яха трактор.

Ши-кхо шу даьнначул тIехьагIа балха тIа дика толамаш доахаш хьавоагIача Даурбековна хьажкIаш кхеяра 200 гектар лаьтта участок елар совхоза кулгалхоша. Иштта дIаволавелар Яхьья хьажкIаш кхее. Дукха низ дIабелар, из культура кхеяра говзал карaерзае, опыт Iоае гIерташ.

Из культура дикагIа хьувкъаяра фу де деза ха безам болаш района специалисташка, дикагIа болча механизаторашка хаттараш дора. ХьажкIаш дIаювш уж хьалкхееш де деза Iунал, — деррига а агротехнически бокъонаша дIадеххача тайпара чакхдоахар.

Хьалхарча шера 200 гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача 37 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера Даурбеков Яхьяс.

1962 шера йоккха дегаIоазале хилар Яхьяйна. Коммунистически парте мугIарашка дIайийцар хьаьнала къахьегаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьавоагIа хьажкIаш кхеер. Цу шера дикагIа бeлча хьажкIаш лелаерашца социалистически яхье а ваьнна, 42 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера цо хIара гектара тIара. Из хьоккхам кхы лох ца болийташ къахьийгар дIахо йодача хана.

1965 шера дика толамаш дахьарах Къахьегама ЦIеча Байракха орден елар гIоргвьиначa хьажкIаш лелаечуна. Цул совгIа дукха Сийлен грамоташи ахчай совгIаташи тийллар цунна.

Кхаш леладерий низ, хьинар ха гIерташ санна цхьацайола халонаш духьала йоахаш дера нийслагIча пятилетка дIадахача диълагIча, къоастамбеча шерара ахка. Халонашта хьинаре духьалъэттачарех цаI вар Даурбеков Яхьья а. Хьийга къа эзхьа довнзар. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 48 центнер хьажкIаш чуийцар цо. Доахача толамашта боагIа мах беш эргIа йоацаш «Москвич» яха машин эца бокъо елар Яхьяйна.

ХIаьта бархIагIа, нийслагIча пятилеткай шерашка, толамца баьча балха боагIа мах а баь укх деношка Даьхен лакха совгIат — Октябрьски Революце орден елар сий долча механизатора Даурбеков Iийсай Яхьяйна.

Цу совгIато дог гIоздаьккхача Яхьяс КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш укх шера кхы а хьинарегIа болх бе, хIара гектара тIара 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя дош деннад.

— Лаьтта доагIаш дола Iунал деш хилча цIаккха а во хила йиш яц хьувкъам. Мел боккха хьувкъам чуийцабар аьнна, цунах кхоачамбаь Iе йиш яц. Из дика кхетаду тха звено механизатораша. Цудухьа хургболча хьувкъама ма-хулла дикагIа лард йолла гIерташ дахк тхо хIанз, — йоах Даурбеков Яхьяс.

Дика лел Яхьяй цIагIара гIулакхаш а. Итт дезалхо ва ДаурбековгIар. Массе тайпара кхоачам болаш, дика торо йолаш бах уж. Телевизор, радиоприемник, хIанзара мебель латт цIагIа. ВоккхагIйола воI Советски Эскаре гIулакх даьчул тIехьагIа цIа а вена милице органашка болх беш ва. Кхыдола бераш школе дешаш да.

Долакх-Юрта эггара йоккхагIа йолча улица тIа дагIача кIайча цIен ниI йийлла я массанена а. Шийгара гIо эшаш венначунна массе хана новкъостал де кийча ва Даурбеков Яхьья.

ЦIаккха а хадац цун нахацара дега йIовхал.

Б. ШАКРИЕВ.

ЯЛАТ ДIАДЕ БОЛАБЕННАБ

Шелковски района «Красный пахарь» колхозе дIаболаьеннаб мукх, кен, люцерна дIае. ХIанзле а 250 гектар совгIа долча лаьтта уж культураш дIайийна баьннаб цига.

Кхашкара балхаш ханнахьа чакхдахара яьржача социалистически яхье хьалхе делаю механизатораша Э. Тангатарова, К. Салаватова, шоай декхарех дика лоархIабу сеяльщикаш А. Толубаев, С. Мытыев. Цар массане тIехкхоачашъю нормаш.

Цунца цхьана во лелац цу колхозе гурахьа дийнача ялаташта подкормка ера а. ПланагIа 1000 гектар йолча, хIанзле а 700 гектара тIа подкормка яь баьннаб.

Селхан Iаьсти юв культураш дIае болабеннаб «Коминтерн» колхозе а.

М. РАШИДОВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПАРТГРУППА—КОЛЛЕКТИВА ДОГ

Шоай коллективе беш бола организаторски массово-политически болх бувца аз шийга аьтча пхьарчоа юхаозавелар Мичурина цIерагIча совхоза шоллагIча ферма партгрупорг Дахтаев Сурхо. Ма-дарра аьлча, геттара тIехчарех мичай цар ферма, республике дукхха ярaш санна, юккъера ферма я из.

Уйла еш цхьа кIеззига ка яьккхачул тIехьагIа, шоай балха опыт ювца лаьрхIар цо, дIаяйзача кхычарна пайдане хургйоландаь.

Доккхий дац цу ферма толамаш, бакъда, халданза лакхлу уж. ИйслагIча пятилетка шерашка укх тайпара лаккъеннай цхьан-Iаттагара йоаккха шура: 1971 шера 1826 килограмм яьккхар, 1972 шера — 2003 килограмм, 1973 шера—2122 килограмм, 1974 шера — 2277 килограмм шура яьккхай. Ерригa йоаккха шура 1971 шера 6141 центнер хиннaчара 1974 шера 8058 центнерга кхоачаш дукхагIа хиннай. Цунга хьежжа дукхагIа ехкай шура пачхахьалкхенга а.

Шура яккхарга дIадодар планагIа доагIачул дохагIа да. ПланагIа цхьа центнер шура яккхарга 19 соми 07 кепиги дIадахийта лаьрхIача 16 соми 46 кепиги мара дIадахайзар.

Уж толамаш даьхад партийни группас коллективе дика организаторски болх бар бахьан долаш. ХIаьта цу группаца веррига а ялх саг ва. Уж ба бригадир Цуцаев Резван, учетчица - лаборантка Цухаева Аьсет, техник-осеминатор Дахтаев Сурхо, дояркаш Адуева Тамара, Курсаева Совдат, Дахтаева Хамату. Уж производстве хьалха латт, керда, дика гIулакхаш цар дIадоладу. Масала, болх дика барах Цуцаев Резвана «Знак почета» яха орден еннай. Адуева Тамарене Курсаева Совдатан — Къахьегама Шеча Байракха орденаши медалаши.

ХIара коммунисто йизза кхоачашъю партийни поручени. Р. Цуцаев экономически знаней лаьрдий школа пропагандист ва. А. Цухаевас къахьегама листокаши бюллетенеши арахецара кулгалду. Т. Адуева халкъа тIахьожама поста председатель я, тIаьта С. Курсаевен Х. Дахтаевен халкъа тIахьожамхой ба.

Цар массане а хьинаре дакъа лоац массово-политически балха юкъе. болхлоша дика сий деш бола общественникаш ба уж. Наьха тешам беннаб царех. Р. Цуцаев КПСС Нохч-ГIалгIай обкома членалла кандидат ва, Т. Адуева — парте Урус-Мартановски райкома бюро член, Х. Дахтаева Гойтински юрта Совета депутат я.

Партен правительстван политика чакхъяккхар шоай эгара керттера декхар лерхI ферма коммунисташа. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал кIоарга дIадовзийтар цар болхлошта, цу тIа оттадаь декхараш кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяра тIахьийхар уж.

Ферма коммунисташа эгара хьалха шоаш тIайийцар доккхий декхараш, шоашта тIехьаоттара новкъостий тIахьийхар. Шелаадеча доахах хIара Iаттагара шера 2800 килограмм шура яккха декхар тIайийцад Т. Адуевас, хIаьта план 2120 килограмм мара яц. ВоккхагIболча дояркел тIехьа ца йиса лаьрхIача комсомолкаца Исламова Себилаца социалистически яхь лаьцай цо.

Коммунистийи комсомольцийи хьоккхамагIа доккхий социалистически декхараш тIайийцар коммунистически къахьегама коллектива цIи лелаеча ферма берригача болхлоша. ХIаьта хIаране тIайийцача декхарaшка хьежжа оттаьь я цу ферма 1975 шера встречни план а.

План 8050 центнер йолаш ерригa шура 8200 центнери планагIа 2120 килограмм йоагIача хIара кхоабача Iаттагара 2350 килограмми шура яккха, хIара бIаь Iатта тIехьара 90 Iаса хьалкхеде — иштта да цу коллектива керттера декхараш.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенешка хьежжа ферма партийни группас уж планови цифраш кхоачашъюлургйолаш лерхI. Уж кхоачашдара хIаране тIагIертта къахьега дезаргда. Цудухьа хIаране де деза къахьегама а идеологически балха а гIулакхаш къоастадаьд. Уж партийни группа организационни массово-политически балха плана юкъедахийтад.

Коммунисташа боккха теркам тIабахийтаб къахьегам вIаштIехьбаккхара, халача балхашта механизаци яра, ферма болхлой говзал лаккъяра.

Моттигерча хьалашка материальни базага болх беш бола нах кхоачамболаш хиларга хьежжа совхозе ден распорядок оттаьй. Из йизза кхоачашъяра тIехьара къовсам дIа-

болабеннаб. Цига а хьоккхам тел коммунисташа. Мел эIамига дале а, из распорядок кхоачаш ца яр е из толхаяр коллективно дувц.

Масала, скотник М. Газаев балха тIехьависар, доахана ханнахьа доакъар тIадалазар цо. Доахана шура кIезигагIа елар из бахьан долаш. Цу дийнахьа 18 килограмм шура ца йоаккхалуш йисар. Из дош дийцар бригади собране. Халкъа тIахьожамхоша Х. Дахтаевасн С. Курсаевасн жоп дийхар цунгара. Газаевга дIахайтар нагахьа санна цIаьхха цо из тайпа хIама дойя, даь зе шийга хьатокххийтаргдолга. Из дика кхетадир бехке волчо. ХIанз цо шийн декхар дизза кхоачашду.

Шоашта юкъера цхьаккха а саг тIехьа ца висийта гIерт ферма болхлой. Дояркас З. Далаевас деттача доахана шура хьоанал дикка лохьенна яр. Из хIанад кхетадацар цо. Цига цунна новкъостал дир дояркас коммунисткас Т. Адуевас. Етт беттача хана сих мале, шура дIенийна хьаккха, аьнна хьехам бир цо. эгара тIехьа шамар чура йоагIача шурийна хул дукхагIа йола хьоачал, аьлар. Адуевас шийга аьннар деш болх беча Дагаевас хIанз йоаккха шура мийоагIIара хьаьна я.

Доахан кхабара рационе чIоагIа теркам тIабохийт коммунисташа. Из оттаю зоотехнико. ХIаьта дояркаша кхы тIа тоаю из. Масала, рационаца фосфор кIезига хилар зеделар Т. Адуевайна. Цо аларах фосфор кхоачамхиллад хургйолаш тоайир рацион. Шура дикагIа яла доладелар доахан.

ХIара Iатта дийнахь-бус лу: 1,5 килограмм концентраташ, 2 килограмм йол, 30 килограмм силос, 5 килограмм сенаж, 1 килограмм патока, - килограмм жом, боарамагIа мел, тух, монокальцийфосфат.

Хьинаре дакъа лаьцар коммунисташа доакъар кийчдеча. Укх Iана лаьрхIа 288 тонн йол, 840 тонн сенаж, 5500 тонн силос, 450 тонн ца кийчдир. Из деррига доакъар хьайбаша Iа доажкхаргдолча хьатIадера.

Лакхехьа хьоадаь ма-хиллара, коммунисташа чIоагIа йоахко ю халача балхашта механизаци яра. Кхий чура кхо арадаккхара механизаци яьй, доакъар лафета тIа дотташ автопогрузчик я, кхий чу эшача гIулакхашта дIайха хий хилийтара электронагреватель оттаьй.

Доахана доакъар дIадалара механизаци е, доакъар кийчду цех йиалла лерхI. Доахан машинашца детта доладаьд шин кхий чу.

Балха говзал лакхъяра хьайбаь боахама болхлошта новкъостал деяга совхоза кулгалхошкара хьадийхад партгруппас, цу тIехьа латта яхь ма-хулла шерагIа дIайовзийта а гIерт.

Цу дерригена доккха новкъостал ду къахьегама овсарле лакхъяра, планови заданеши тIайийца декхараши толамца кхоачашдара.

Январь бетта лаьттача яхьа кхоагаш яьй ферме. Яхье котбаьннарна — дояркана коммунисткана Т. Адуевайна, Iаьсий лeладеча комсомолкана Л. Бакаевайна, скотника В. Алиевна вымпелаш еннай.

Уж ерригa партийни балха дика формаш хьахиннай партийни документаш хувцача хана Iоаяьча опытах кхетамца пайда эцар бахьан долаш.

И. МУРАТОВ.

СУРТА ТIА: аьрдехьара аьттехьа) ферма партгрупорг С. Дахтаев, йоккхагIа йола доярка Т. Адуева, бригадир Р. Цуцаев.

С. МИХАЙЛОВА сурт.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 30 ШУ ДИЗАРГА

ДАЬХЕ ЛОРАЕШ

— Кхоана шоатта ди малий. Дале а, хьаьнынна оборудовани дIа ца йохьийте, — план кхоачашъелга дох тха, яхаш телефон техаяр сога заводера. Кхоана болх бе вIаштIехьдаргдарий хьа? — Иштта къамаьл деш вар промышленни доаца гIулаккаш деча Грозненски контора директор Висаитов Сакка цу контора цеха начальник волча Маашев Баудега.

Шоаш эшаш моттиг эттача, цхьакка а ди ца къовсаш, массаза а кийча хул цу контора болхлой. Иштта хилар цу дийнахьа «Красный молот» завода оборудовани дIаяхьийта езаш ди эттача а.

МоллагIа дале а, де деза хIама тIехьатетташ оамал яц Висаитова. Советски Эскаре гIулакх деш дукха шераш доахаш хьахинна чIоагIъенна хила мег цун из оамал.

ТкъоалагIа шераш чакхдоалача хана эскаре ваха бIухо волаш вар Сакка Дай-мехка сийлакь - боккха тIом болалуча дийнахьа. Ювлача бомбашен еттача йоккхийча топашен деча таташа сомаваьккхар из цу Iуйрийна. Из юкъе хина эскара дакъа Березина яхача хи йисте латтар хIаьта. 10-ча арме 25 дивизе разведывательни отдела начальник вар Висаитов.

ТIом болабеннача юххье эгара дукхагIа моастагIчун танкаш тIаяхийта моттиг яр Березина. Белоруссен Смоленски областен гIолла чакх а баьнна, Москвана тIакхача гIерташ бар фашисташ. Цудухьа къаьстта боккха тIема иза тIаоттабаьбар гитлеровцашта цу лостаме. Гадоахарг хьалха а байнна, вай эскар гобаь чулаца дагабар уж. ХIаьта бIу а тIема техника а цар цу моттиг-вайчул шозза дукхагIа яр моастагIчун.

— ТIехьашка доалача вай эскара доакъошта гитлеровцаш тIа ца кхачийтар а. цунна кара ца яхийта заводийи фабрикайи оборудовани кIалхаръяккха йиш хилийтар а духьа хьатIавоагIа моастагIа юхасоцаве декхар тIадиллар тха дивизена, — яхаш дувц Висаитова. « Березинана йисте, городашка Белостоке, Барановиче, Минске, Борисове фашисташта духьал кIийленаш лийцар оаха. ТIемаш къиза дар. Ювлача йоккхийча топаша, чуттача бомбаша сиглен аьттеи вIашагIъэдора, сийрда ди баьддерзадора. МоастагIа хьачувоагIар. Дог эттIадеш халахетар из.

Уж тIемаш деча хана Висаитов сводни отряда командир вар. Къонахчал долаш тIом бир цун отрядо, командира ше денале хьоккхам телар бIухошта, цар дог урауттадора. ХIаьта майра тIом барах Шеча Седкъа орден елар Висаитовна, ссбгIаташ делар цун отряда тIемахошта а.

1939 шера японски самураяшта духьал Монголе, Халхин-Голе къонахчал долаш тIом барах Монгольски Халкъа Республика маршала Чойболсана еннача ТIема Шеча Байракха ордена уллув шоллагIа йола орден къаьгар Висаитова наькха тIа.

Гитлеровцаш шоай хур деш бар вай-Даьхен столицана сихагIа тIакхачара. ГIан буци санна дукха шоаш лeгабоаше а, дорха чубоагIар уж. Бакъда царна дагалаьттар кхоачашхулийтаргдолаш-м дацар вай Шеч Эскар. Доккхий тIемаш хилар Смоленски областе. Цу хана СибарегIара эскара доакъош хьатIакхаьчадар. Къаьстта боккха тIом эттар Ельня яхача йоккха йоацача городе. Массехаза карара кара яьлаф из. ХIаьта 24 сибирски арме 32 танкови бригадаца вар Висаитов, пулеметни батальона командир а волаш.

МоллагIа а задани йизза кхоачашъеш чакхбоал цу тIем тIа цо кулгалдеш бола бIухой. Батальонага говза а маькера а тIом байта харах, Ельня фашисташкара хьайоаккхаш денал долаш тIом барах Шеча Байракха орден лу цига Висаитовна.

Боккха кхерам тIаэттар города Тулана. Цига дIахьожайир 32 танкови бригада. Эггара хьалха Туле кхаьчар Висаитова батальон. Парте Тульски обкомо тульски болхлой полка бIухошца цхьана Ясия Полянана юхе латтача моастагIчун эскарца тIом бе задани лу цунна. Из дар 1941 шера ноябра хьалхарча денощка. Къиза тIом эттар цига: эшабир фашисташ. Цу дийнахьа цар йохайир моастагIчун 11 танк, хьаьккхар 7 йоккха топ, 4 миномет, 43 автомашин, 2 штабни машина, вийна а караволаваь а 450 гарга гитлеровски салтеи эпсари тIераваьккхар. 12 километр тIехьашка баьхар фашисташ.

Ельне а цига а моастагIа эшавар — из «тIоа сегача санна сиха тIом» булургбоацилга дIахойташ бaь хоам, тIехьа тIайоагIача йоккхача Котальон юхьигаш яр. Вай эскара цу коталонашa чIоагIа дорхбаьбар фашисташ. Европе цхьаннахьа а ца эшадеш чакхдаьннача цар эскара ла магацар из. Цар кхетаде безам бацар Европе санна атта шоашта укхаза котало йоаккхалург ца хилар.

8 ноябре Туле шин сахьата бомбаш, йоккхий топаш чуйийттар, тIаккха 24 танк тIаяйтар, цул тIехьагIа бIу тIахийцар. Бакъда кот-м бовландзар уж. Советски бIухоша юхатехар моастагIчо дорха яь атака: йохайир 7 танк, вийна дIаваьккхар 70 салтеи эпсари.

Цу дийнахьа кIийлениа а хувшаш, фашистий танкашта кIал гранаташ кхувсаш уж лелхийтар Висаитова ше. Цига чIоагIа човнаш хилар цунна. Саккехтам чура ваьнна улла Сакка санитаркаша госпитале дIавихьар.

Вийрзачул тIехьагIа Висаитов тIом беш хул Малоярославске, Москвана юхе. 1942 шера июнь беттага кхаччалца Центральни фронте хул из, хIаьта цул тIехьагIа къаьстта йолча Нохч - ГIалгIай кавалерийски дивизиона командиралла хьожаву.

Цхьан ханна Сталинграде Кавказе дIалаца дагахьа фашистски эскаро тIом болабьха яр из. МоастагIа юхасоцаве Моздокеи МагIалбикеи духьала эттача вай эскарца цхьана тIом беш хул хIаьта Висаитова кулгалдеш йола дивизион. Денале тIом бора цунцарча бIухоша. Вай эскара доакъошта Кубань яхача хих сехьадовла аьттув баьккхар Висаитова дивизионаца йолча лейтенант Барахоев керте латтача эскадрсно. Гитлеровцашта духьал тIом беш цо йохайир моастагIчун шиъ бронетранспортер, 13 фашист вийра. Цига къаьстта майра летар дивизиона политрук Хамзаев Ахьяд, комсомольски бюро секретарь Оздомиров Мохьмад, салтий вежарий Абдулзаковгlар, Джантаев Мохьмад, кхыбараш.

Цу хи тIа денал долаш тIом бир лейтенант Дигаев Ахьмад командир волча отрядо а. Цо хIалак йир моастагIчун разведывательни группа.

Са ца кхо, деш тIом бир хIаьта эрсечо Петрова, украинца Шульженкос, нохчочо Идрисова, хIирехо, эскадрона командира воккхагIа волча лейтенанта М. Тажаева, кхычар.

БIухой политически, интернационални сакхетам лакхбора дивизиона комиссара, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Мамакаев Iалве.

МоастагIашта духьал тIом беш лозабь доарахой нийца водача шофера Аюбов Хьасан духьал баьлар гитлеровцаш. Хьасана царна карабьхийтанзар човнаш хинна бIухой. тIема духьал эттар из а доарохой а. Цар цига 5 гитлеровец вийра, хIаьта Хьасан ше а волар.

Висаитов тIом беш хинна мехка дуккхача моттигашка доазол дехьа — Чехословаке, Германе. Из деррига дийца варгвац.

Ше эскаре гIулакх дечара ваьлча, цIагIа Iохайнавац парте ветеран Висаитов цо дакъа лаьцад мехка халкъа боахам тайп-тайпарча доакъошка къахьоаеча.

Ю. ЮСУПОВ.

ДЕЗАЧА ЦIЕЙ СИЙНА

Грозненски автотранспортни предприяте гаража юхе латт цIеча басарца художнико доккхача алапашцеи цифрашцеи язъяь аьшка листах яь щит. Цо хьагойт Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизара цIей сийна кхы а керда толамаш дахара предприяте коллективо шийна тIайийца доккхий социалистически декхараш.

Цар дош деннад Коталон ди — 9 май хьатIакхачалехьа 50 эзар тонн планал совгIа халкъа боахама мухь дIабахьа.

Транспортни предприяте шофераш болаш болх беш тIемен къахьегамен ветеранаш ба социалистически яхье хьалха латташ. Царна юкъе къаьстта тIехдика къахьегарца белгалбаьннa ба шофераш — коммунисташ Геловченко Григорий Ермолаевич, Петросянц Георгий Мкртычевич, Гусев Василий Владимирович. Декабрь бетта Москва бахьан долаш лаьттача тIема сийна къахьегама вахте лаьттар уж. Хьалхара моттиг яккха гIерташ шоайла къувсаш болх беш кхоъ автоколонна, 42 шоферий, ялх ремонтникий бригада яр.

Укх шера январь бетта предприятерча коллективо шоай шоллагIа къахьегама вахта дIайихьар Сталинград бахьан долаш лаьттача тIема сийна.

Кхы а чIоагIагIа социалистически яхье а баьнна, къахьийгар шоферашца, ремонтникаша. 100,2 процент кхоачашйир халкъа боахама мухьаш дIа-хьа кхахьара бетта план, тонно-километраш яра план — 104,2 процент, къахьегама овсарле — 112,8 процент, хIаьта автомобилаш балха араялара коэффициент лаккъеннай 0,653 кхаччалца.

Автоколоннашта юкъе эттача яхье хьалхара моттиг яьккхар запаса майор волча Тесля Валентин Николаевича кулгалдеча шоллагIча автоколонна. Цу автоколоннерча шофераша 113,7 процент кхоачашъяьй бетта план. Цар шоай бе еллар автотранспортни предприяте карара кэра тела Шe байракхи 500 сом премии. Теслис кулгалдеча автоколонне тIехдика болх барца белгалбаьнна ба Силин, Абулрашидов, Корсаев, Солтахмедов, Лодянов, кхыбараш а.

Шоферий бригадашта юкъе эттача социалистически яхье котбаьлар номер 9 йолча Львов Николай Васильевича бригада, 131,1 процент план кхоачашъяьй цо кулгаллеча бригада шофераша. Царна 200 сом преми еннай. Цу бригаде къаьстта дика болх беш ба Болдырев, Драчилин, Неткачев, Ургун.

ШоллагIа моттиг яьккхач Охаев Сайд-Ахьмада кулгалдеча 29-ча шоферий бригадо, январь бетта план 125,2 процент кхоачашъяьй. Царна Сийлен грамота еннай.

Сийлахь-боккхача тIем тIа лаьттача шоай безача новкъосташта-коммунисташта тIехьа дIа а этта, овсаре къахьегаба укх деношка автотранспортни предприятера берригa шофераш, ремонтникаш, кхыбола болхлой.

Февpале шоай кхоалагIа къахьегама вахта дIайихьар цар. Из вахта Орловско-Курски дукъа тIа баьча тIема сийна хетаь я. Уж дог тийша ба Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дезара цIей сийна цар шоашта тIайийца доккхий декхараш толамца кхоачашдергхилара.

С. АУШЕВ.

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ—МАССАНЕНА

(ЖУРНАЛА ОБЗОР)

ДIаболабенаб бIаьстан хьалхара бутт. Къилбаседа Кавказа районашка юртбоахама техника кийчъяьй.

Лоацача хана бIаьстан юкъе ялат дIадийна даккха, пятилетка чакхйоалача шера ерригa юрта боахама культураш дика хкее, совккарчул дукхагIа пачхаьхалкхенга ялат дохка лаьрхIад кхаш лeладераша.

Кхаши хьайбаши лeладерашта доккхий хьоккхамаш даха дика хьехам лургболаш материалаш я «Сельские зори» яхача журнала мартовски арагIанарча номера тIа. «Керттера проблема — ялат» яхача рубрикана кIал кепатеха статьяш теркам тIаозаш я. Дешарашта цу материалаш тIара корадоагIаргда юрта боахама производстве хьалха латтарий опытех дола дувцараш. Царех я Ставропольски края Апанасенски района «Россия» яхача Къахьегама Шеча Байракха орден лeлаеча колхоза председателa Ф. Кулакова, колхоза парткома секретара В. Гракова статья. Дика продукци яккхара тIехьа цу колхоза кхаш лeладераша Iоаяь опыт юкъейоалайнча республика юрта къахьегамхой вIаштIехьдаргда доаккхаш дола ялат, дулх, шура дукхагIа а дикагIа а хилийта.

«Промышленни ларда тIа» яхача рубрикана кIал а дика чулоацам болаш материалаш я.

ЧIоагIа пайданен безам тIабодаши да «Кхаш лeладечун календарь».

Лоамашкахь ядача автономни республикай юрта боахам лeлабара тайп-тайпара хьалашда, цу даькъе жа лeладара а долаш. Цу хьалех кхетамца пайда ийцача жен боахам тоабе йиш я. Цунах язъь я Р. Гаджиханова статья.

БIаьсти яларца сомийн комсийн бешамашка де дезаш дукха балхаш да. Цу хьакъехьа материалаш а ГДР коартолаш лeлаерий опытах дувцаш статья а я журнала тIа.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

ХАЛКЪИЙ ОВЛАНГАРЧА ХЬАШТАШТА ДУХЬАЛА

Дунен халкъашта юкъера хIанзара дегIаахар белгалдоал дунен аренера низий соотношени социализмана, революционно - кортамукъален боламашта пайдана йолча оагIорахьа овлангара денз хувцаялдарца. Из дегIаахар Советски Союза, вежарашха долча социализма мехкий, дерригача антиимпериализма низий машар безача политико хьинаре воздействи а еш лел.

Прогрессивни адамаша чIоагIагIа мах бу халкъий машар, паргIато, кхерамзле лораяра вай ленински парте чакхдоахача Iалаьмате хьинареча гIулакхий, КПСС XXIV съездо хьаоттаьча, цун Центральни Комитето, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрос леррагIа чакхйоахача исторически машара Программа.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка кхоккам кIаьдбелга тахан керттера тенденци а хиння дIаотташ латт. Машари кхерамален чIоагIъяр — халкъашта карагIдаьнна безача маьха хIама, паргIато, къамий кортамукъале, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсаме керда толамаш дахара хиланза даргдоаца хьал. Цу цхьан ханна дунен тIа дIахо а шоай гIулаккаш лeладеш да уж позитивни процессаш шоаш лерхIараш чакхдахара хьалхашка латта духьале йолга а ховш царна духьала дувлаш дола агрессивни, реакционни низаш.

Цу исторически къовсаме агрессивни империалистически гIозарашкахьа баьнна маоистски кулгалхой. Китайски Халкъа Республика хьеча хана дерде йида революционни принципаш, Советски Союзацарен кхыча социалистически мехкашцарен доттагIал, цхьана лeладу гIулакхаш хийца а хийца, шийн политика гегемонистски, экспансионистски уйлаш кара лeлаю Мао Цзэ-дуне группировко.

Маоизма идеологен политикан белгалагIа йола башхало сенах латт аьлча, из латт, Китаерча халкъа революце идеалаш, пролетарски интернационализма гIулакх ше хувцар цо ультрареволюционни харц хабарца къайлакхухьаш хиларах. Цхьабакъда хано тIа-тIа дукхагIа хьагучабоаккх пекински лидерий дешаштеи гIулакхаштеи юкъе латта шув, цар политически кIезигалла ерригa кIоаргал.

I.

Дукха ха йоацаш хиннача халкъа вакалий Ерригкитайски собране сессе итогашца дувзаденна маоистски кепайоазоно йоаржаяьча пропагандистски кампане, дунен халкъашта юкъерча арене Пекино лeладеча практически гIулакхаша а санна, тешал ду, маоистски группировко дIахо а дунен халкъашта юкъера хьал кхоккадара тIаберзабаь шийн халкъа духьалара никъ лeлабеш хилара.

Из къаьстта шьра бIаргагу дунен политика деррига доставаш, фокусе санна, вIаши чоалдувлача, тIемен машарен проблема санна йолча вай хаьарча лоархIамегIарча проблемах йолча пекински лидерий позицегара. Цу юкъмоттигерча деша адамий овлангарча хьаштaшта нийсса духьала йола позици лаьцай Мао Цзэ-дунен цунна гонахьарча гIозарои. Дунен керда тIом хиланза барг ца хилар хьахьокха гIерт уж, социалистически революце гIулакха из «пайдана» хилар бакъ а деш. Дунен кхоалагIа тIом хургхилар хьалхагIе хьа а кхайкадеш, 1975 шера а, тIехьа «сатедеш» йоахар Мао Цзэ-дуна: «Нагахь санна нийсса ахаш адамаш хIалакдой а, ахаш юхедусаргда, цхьабакъда империализм цIенъяь дIайоаккхаргья, дерригача дунен тIа социализм мара хургьяц»... Цул тIехьагIа шу даьннача гIолла, КПК VIII съезда шоллагIча сессе (1958 ш.), адам гоама долаш йола из идея дегIа а йоалаеш, Маос аьннад: «Нагахьа санна тIем тIа ахаш адамаш дой а, — из дош доацар да. ВIалла хIама а дац, нагахьа санна бахача нахах ахаш юхе бусе. Цхьа фунехкдаь шу даьннача гIолла юха а хьаIовргба нах. Неруца дийцадар аз из. Из тешанзар. Нагахьа санна атомний тIом хьой а, из сел ишта во а дац, бухсоццача кхаьчача капитализм хIалакьхургья, хIаьта дунен тIа даим машар оттаргба». Цу концепцега хьежжа халкъашта хьехам бала цкъа санна дуккхаза гIийртаб Пекине, цу тайпарча наькъо «эзарза дикагIа йола цивилизаци» хьаярга кхоачаву яхаш дувцаш хабараш а долаш.

Пекине хIанз юха а хабараш доладеннад дунен керда тIом хиланза баргбоацилга хьаьха хиларах, дунен халкъашта юкъера хьал цу оагIорахьа дегIаахар «халкъашта аьттув болаш» хургхилара хьакъехьа.

ТIема пропаганда къаьстта чIоагIъяьй Пекино укх тайпара формула хьаоттаь КПК X съезд хиннaчул тIехьагIа: «Кхоккам кIаьдбар ханнен тIагIоллен лeладеш гIулакх да, хIаьта Iалаьмате доккхий кегараш дIахо а хургда. Цу тайпара доккхий кегараш во гIулакх а доацаш, халкъашта дика гIулакх да». ВСНП сессе хьакхайкадаьд кхоккам кIаьдбелга «вIалла долаш а дац» аьнна. Бакъдараш гуччахьа доллашехьа а Чжоу Энь-лая йоахар: «Дунен тIа массе метте кхоккам кIаьдбарен машарен хьакъехьа деш къамаьлаш хиларо бокъонца тешал ду, укх дунен тIа кхоккам кIаьдбенна ца хилара». Дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара пайдана долча оагIорахьа ала цхьаккха дош корадаьзар КНР правительства премьера. Цул совгIа, сессе документаш тIа кхыметтел хьоахадеш а дац машара гIулакха гадаккханза дарг ца хилар. Кердача конституце тIара дIаяьккхай хьалхарча конституце тIа (1954 шу) хинна, машарен прогрессен бакъ гIулакх бахьан долаш къовсам лоаттабелга КНР хувцалургбоаца никъ ба яхаш йола положени. Цунна меттел цу тIа кIордабеш сов каст-каста хьехабу «тIема кийчле», «кIоаргагIа яха туннелаш, дукхагIа Iоаде ялат» яхаш Маос беш бола тIахьехам. Цу тайпара, паччахьалкхен политика боарамга кхоачаеш хьалъайяьй кхераме маоистски концепци. ООН-ера КНР бокъонаш юха дIаоттаяьчул тIехьагIа маоистски дипломате цун трибунах пайда эц хьадеш латта герз кIезигдара, герз дIадаккхара, термоядерни тIом ца хилийтара тIаерзаяь моллагIа а инициатива юкъагIъяккха гIортара, Советски Союзахи кхыча социалистически паччахьалкхенехи метткIаьлеш дувцара, халкъашта юкъе моастагIал доллара.

Из долла хIама теркалдаьчул тIехьагIа шьра хов, «деррига мехкашца машаре дахара пхе принципа ларда тIа гIулакхаш лeладен дегIаккувлен» кийча я Пекин яхаш ВСНП сессе кхайкадаьр моттийта дувца политически хабар мара доацилга. Маоистски Iаьдалагlа машаре дахилга халкъашцареи паччахьалкхенашцареи доттагIали цхьатаррарча бокъонегIа цхьана лeладу гIулакхаши дегIаккувлилга а доацаш, цхьаккха хьда хIама доацаш гобоахилга, эггара реакционни империалистически низашца барта ухилга да. Из сендухьа деш да аьлча, кхерамен шоай духьа лерхIаши дола хIамаш чакхдахара деш да.

Сенца кхетаде дезаш да тIом селлара хьашт хилар е нийсагIа аьлча, дуне термоядерни катастрофа чу кхосса гIерташ маоисташ хилар? Нагахьа санна маоисташа шоашта лаьрхIа кхел кхы тайпа хилар, ма-дарра аьлча карара бIаьшере чакхйоалаш Китай «дунен мехкий хьалхарча мугIарашка» ялга теркалдича, бакъ ца хетадала йиш яц, кхыча халкъий ирза а доадаь шоай хIама хьалъайде безам болаш уж хилар.

Цу тайпара арахьара политически никъ бакъ хетийтар духьа Мао Цзэ-дунеи цунна гонахьарчари тIакIаллдаьккха сурт увттаду дунен халкъашта юкъерча арене низаш дIанийсдалара. Ерригa паччахьалкхенаш, йоах цар, «кхаь дуненна» екъалу: США-и СССР-и — «Хьалхара дуне»; Азе, Африка, Латински Америка дегIауха мехкаш — «кхоалагIа дуне», «дегIадаьхка мехкаш — «шоллагIа дуне».

Социалистически система йолаш хилар вIалла аьттехьа а ца дуташ, Мао группо провокаци яр духьа цу «кхаь дуненна» дIа-юха екъ социалистически паччахьалкхенаш, уж цаI шоллагIчоа духьала оттае гIерташ. Цу схема юкъа цхьаккха а хIама дац бокъонца долаш дарашца, марксизмаца - ленинизмаца.

Цу тайпара прием а лeлаеш, СССР-и США-и деррига дуне шоашта шиннена юкъе декъа гIерташ йола «тIехдержаваш» хилар хьахьокха гIерт маоистски лидераш. «ТIехдержавай» хьакъехьара тезис, ховш мадарра, Малхбузехьара даьнна ма дий. Пекине сихха дIалаьцад из эггара хьалха Советски Союзах — Ленина, Сийлахь-боккхача Октябра даьхенах, машарен социализман чIоагIаленах доацар дувцар, агрессивни низа когаметта из хетийтар, машара зулам де дагахьа «советски кхерама» хьакъехьарча харц мифах пайда эцар духьа. Чанкайшистски пропаганда тIурилг керда а доахаш, СССР-ах «социал - империализма» метткIаьлей ярлык лотае гIерт маоистски лидераш, китайскии кхыдолен халкъаш вай Даьхенна духьалдахар духьа. Укх тIеххьарча хана футтаройна къаьстта дукха хабараш дувца йоалаеннай Пекина пропаганда советски халкъах, вай Коммунистически партех. ВСНП сессе Чжоу Энь-лая хьакхайкадаьд, США-и СССР-и «дунен кердача тIема кхуврч ба. Уж лирагIча тайпара вIашкакхоххаяларо гайна е ганза дунен тIом болаболийтаргба», аьнна. Иштта хьакхайкадора хьагучайоах Советски Союзе США-и халкъаш термоядерни тIем тIа вIашагIа латийта лерхIача Китая хIанзарча кулгалхой тIехьа тIайоагIача ханна лаьрхIа, бIеха уйлаш.

Цу тайпара уйлаш йолаш хилар теркал ца деш дисац, цу даькъе США а. Къаьстта аьлча, «Нью-Йорк таймс» яхача газето, ВСНП сессе Чжоу Энь-лая даьча къамаьла мах а беш, белгалдоаккх: «Пекина стратеги сенах латт аьлча, из латт, «цунна духьала латта керттербараш» — Советски Союзи Малхбузеи «цар шоайла вIаши хIалак а яь Китайна политически гIойле яргйолаш тIема юкъе оэарах».

СССР-ан США-нен юкъерча юкъмоттигe, деррига адамий хьашташта ма-хеттара, конструктивни лостам хиларон из юкъмоттиг цхьатаррарча бокъонегIа, вIаши гIойле йолча тайпара цхьана гIулакхаш лeладара, ядерни тIема кхерам дIабаккхара наькъагIа дIахо дегIаахарон эгIазбигаб пекински лидераш.

Цу цхьан хана белгал ца доаккхаш дита йиш яц, КНР правительства балха хьакъехьарча доклада тIа СССР-цареи США-цареи КНР юкъмоттиг дегIаахара перспективаш геттара бе-беча тайпара хьакъехка хилар. Чжоу Энь-лая хьакхайкадаьд, КНР-нен США-нен юкъера барт цхьанна оагIорахьара вIашка ца боагIе а, царна юкъера юкъмоттиг укх тIехьарча кхаь шера «кIезиг-дукха тоаеннай», хIаьта дIахо тоаяла йиш йолаш а я, аьнна. Цу цхьан ханна хьакхайкадаьд пекински кулгалхой «принципиальни дешашта» СССР-ца йIаьхача хана къувса дага хилар, юкъ-юкъе дувцаш «Китайнеи Советски Союзаи юкъе лерттIа паччахьалкхений гIулакхаш лeладара цу тайпарча къовсамаша новкъарле е ца езаш» хилара хьакъехьа хабараш хинадале а.

Пролетарски интернационализмана тIехьа хилар моттийта хьа а кхайкадеш, социалистически содружествана духьала тийша болх лeлабу Мао группо. «Социалистически мехкашца кхотадалар чIоагIле» аьнна маоисташа денна дош михаца дисад, цар двцараш малагIаш да къоасталуш ца хиларах. Чжоу Энь-лая сессе яьча шийн доклада тIа «социалистически» ба аьнна хьоахабаь алхха цхьа мохк — из Китай ше я.

Социалистически паччахьалкхений чурчен арахьарчен политиках хийцца метткIаьлеш дувц КНР кулгалхоша, дунен халкъашта юкъе цар кхайкаю машар безаш йола ерригa инициативаш юхамаччахьа хетийта гIерт уж. Капиталистически «Юкъара рынок» массе оагIорахьара хьал а лоацаш, СЭВ-а духьала пропагандистски тIом беш я Пекин. Маоистски кулгалхоша чIоаггIа хьаллоац НАТО агрессивни блок, малхбузехьарча пресо яздечох, Варшавски Договора мехкаш «китайско - европейски божмоарзагIана юкъе дохка» а гIерташ.

Дунен социализма хьаштaш вIалла ца лархIар да КНР официальни викалаша ГДР дIакхалла, Польша малхбузехьара лаьтташ дIадаха, дунен шоллагIча тIема итогаш хувца гIертача малхбузенгермански реваншистий тувлаенна уйлаш къоабалъяр. ГIожагIа йола провокаци санна мара кхыча тайпара кхетаде йиш йолаш дац ВСНП сесси чакх ма яьллинге а польски эмигрантски нувхий эмиссар Пекине чIоагIа везваь тIаэцар. Аннексионистски уйлаш йолаш оолча пекински лидераша лоаллахарча социалистически паччахьалкхенашта духьала халданза провокацеш лeлаю, цу даькъе доазон тIа а.

Иззамо моастагIал долаш я дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи боламцара Пекина политика а. Гегемонистски уйлаш йолаш болча пекински лидераша укхаза а хьахьекхар революционни болам дегIабоалабара бокъонца дола хьаштaш, марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи принципаш цхьана тайпара теркалъе ца лорш шоаш хилар. Дицде йиш йолаш дий Пекино цхьанна хIамах эхь ца хеташ Индонезера, Малайзера, Таиландера, Филиппинашкара компартеш йохкар? Гуччахьа коммунистически болхлойи партешта духьала барт эгIабеш дола гIулакхаш лeладе, царна духьалъяха маоистски хьисапера группировкаш вIашагIъехка волавелар Маои цун группеи политиках дика кхеташ доаца социальни тIоанаш, къаьстта а кагирхой, массе тайпарча авантюристий ренегатий новкъосталца вIашагIа къоастаден царех шоай гIулакха пайда эцен дагахьа. Аьттехьарча гIозарашта дегIаяхар Пекино гIойленагIа лоархIаш хилча, шоашта дегIахургда-кх шоах аьле дIакховцо левацки группировкаш.

Цу тайппара, дунен социализмацара, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлой боламцара Пекина политика кIоарга моастагIал долаш я. Из да антикоммунизмана гуччахьа новкъостал дар.

II

Пекина пропагандистски машино кхайкаду, «Китай дегIауха социалистически мохк ба», «кхоалагIча дуненах» я из, яхаш. Къона, дегIауха паччахьалкхенаш моттийта хеста еш, шийх демагогически «тIехдержавай гегемонизмана» духьалара къовсамхо хетийта гIерташ, ше «кхоалагIча дуненна» лидер а яь дIаоттаяйта гIерт Мао группировка.

Цхьабакъда «дерригача дунен тIара тоIадаь доахка халкъаши тоIадаь доахка къамаши» хьаллоац яхаш ВСНП документаш тIа дувцараш шорта дале а, овлангара денз цунна духьала я пекински кулгалхой политически практика.

Дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара процессаш дегIаухача мехкаша шоай къамаш кхычарех тийша хIама доацаш дегIаахара, экономика хьалъяра, социальни прогресса аьттув боаккхаш дола гIулакх лоархIашехьа а, маоистски кулгалхоша дIадех ж дунен тIема кийчлулга, массе тайпара кхайкаду «доккхий кегараш», хIаьта шоай вIаштIехь доалача — кхоккама кхуврчагIа хьахилара хьинаре новкъостал ду.

ДегIаухача мехкий халкъашта антиимпериалистически цхьоагIо чIоагIъялар, шоай естественни цхьоагIонхочунца — социалистически содружествацара гаргадахар дезаш долча хана маоистски кулгалхоша дIаден Пекина антисоциалистически наькъаца цар оагIув булилга.

ДегIаухача мехкий халкъашта неоколониализм дIаяккхар, империалистически тIема - политически блокаш дIаяхар дезаш долча хана маоистски кулгалхоша хьакхайкадаьд, уж бло-

КЕРТТЕРДАР—ПРОИЗВОДСТВА

ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОДУКЦЕ ДИКАЛИ

ПАЙДА ДУКХАГӀА БАРА

«Грознефтехимзаводы» производственни объединене предприятей къахьегамхоша укх шера тӀанийцад доккхий социалистически декхараш, встречни планаш Цар тӀа кертера уйла тӀеерзаяй производства эффективность лакхъяра, арахецна продукци дикагӀа хилийтара.

Ала деза, тӀеххьарча хена Нохч-ГӀалгӀайчен мехкдаьтта чакхдоахараша а мехкдаьттахимикаша а цу хьакъехьа дукха къахьийга хилар.

КПСС XXIV съезда директиваш кхоачаш а еш, пятилеткан дилагӀча, къоастамбеча шера продукци маьхала яккхара план 100,3 процент кхоачашйир объединенена чуйоагӀача предприятеша. Планал совгӀа миллионаш сома маьха продукци маьхала яккхар. Арахецача продукцега дӀабодам мах лохбир, планал совгӀа 1731 эзар сом пайда бир.

Шоай социалистически декхарий чотах дукха тоенаш мехкдаьтта, химе продукташ арахийцай объединене коллективаша, лохбаьб продукцега дӀабода мах, къахьегама овсарле лакхъяьй, планал совгӀа пайда баьб.

Дукха болх баьб арахецна продукци дикагӀа хилийтара. Цхьайтта тайпарча мехкдаьтта продуктана паччахьалкхен дикала Знак еннай. ХӀаьта пятилетка йолаелча гӀоне лакхара категора 16 тайпарча продуктана хьожаьй. Дикала Знак йола продукци дӀадахача шера 81,5 миллион сома маьха арахийцай.

Иштта дукха болх баьб продукци дикагӀа хилийтара СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химкомбинатаъ. Цига ерригача арахецача продукцех 37,8 процент дикала Знак йолаш я.

ДӀадахача шера декабрь бетта дикала Знак елар производственно-товарни конторе арахецача мазута.

Из ерригача объединене гӀояла лаьрхӀача дикала Знак ерна нурийтлагӀа продукт я.

Объединене предприятешка дахь терно ю технологи дӀехотоаяра. Ӏилмана, техникана карагӀдаьккараш производствана юкъедоаладера, установкашта реконструкци яра.

Пятилетка диъ шера 90 кердадир юкъедиххьад производствана. Уж юкъедахьерах хьахиина пайда 7 миллион сом совгӀа ба. Производства эффективность лакхъяра бокхха лоархӀам болаш да объединене предприятешка къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаккхар.

Цу даьккхе пятилетка диъ шера производстве чакхъяьккхай 3,5 миллион сом экономически эффект луш йола 1500 мероприяти.

Управлене система тоаяра объединене вӀашагӀъелла болх беш я кустовой вычислительни центр. Цо тӀахьожам лоаттабу производственни плана кхоачашъяра, кийча продукци дӀаяхьийтара, бухгалтерски учета, иштта кхычунна а. Вычислительни центр ларде а наьна «Грознефтехим» яха управлене автоматизированни система вӀашагӀйоллаш я хӀанз.

В. И. Ленина цӀерагӀча заводе реконструкци яьй АТ-6, 11/12 яхача установкашта, дикка лакхъяьй цар мощность.

А. Шерипова цӀерагӀча заводе АВТ яхача установка мощность реконструкци яьчул тӀехьагӀа 1 миллион тонн дегӀаенай. Духхьал цу установкашта яьча реконструкце шера цхьа миллион сом совгӀа пайда лу.

Вай мехка эттара хьалха йоккха эффективность йола «Цеокар-2» яха промышленни катализатор арахеца йолаеннай Н. Анисимова цӀерагӀйола завод. Производства эффективность дикка лакхъеннай высокоэффективни катализатор балха юкъейоалаяр бахьан долаш. Духхьал Грозне каталитически крекинга установкашка из-катализатор балха юкъейоалаярах хӀара шера 100 эзар тонн дукхагӀа, высокооктанови бензинаш кийчае аьаштӀехьдоал.

Объединене ерригача предприятешка вӀаштӀехьлаьнкад культурно-бытови тӀоараш арахецилга. Уж арахецара 1974 шера план 110,5 процент кхоачашъяьй, планал совгӀа 90,5 эзар сома маьха продукци арахийцай.

Объединене предприятеста юкъе шоай хьалхьача социалистически цӀаь 1974 шера кхоала кьалхаве моттиг дьаккхар СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химкомбината коллективо. ШоаллагӀа моттиг Н. Анисимова цӀерагӀча завода коллективо яьккхар.

«Грознески мехкдаьтта чакхдоахаран мехкдаьттахимически промышленноста ветеран» яха сийлен цӀи яккхара кьожача социалистически ялье производства хьалха ваттача 33 болхлочо из сийлен цӀи а ахчан преми а еннай.

Коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цӀи яккхара яхье яьнпай 13 предприяти, 56 цех, 823 бригада, 293 участкаш-установкаш.

Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цӀи яккхара къовсам лоаттабу объединене гӀолла лаьрхӀача 13323 болхлочо.

Шерра баьржаб боккхоашта «профессегӀа дикагӀвола болхло» яха сийлен цӀи яккхара тӀехьара болам.

Общественни производства эффективность лакхъяра боккха лоархӀам болаш да щекински эксперимент балха юкъейоалаяр. Из эксперимент юкъейоалае йолайича денз объединене предприятешкара кхычахьа балха гӀоргволаш 1700 саг балхара мукъавалийтав. ГӀулакх деш йола зона шеръялар бахьан долаш алапи 15 процентага кхоачаш дукхагӀа нийду 6500 саго. Из метод производствана юкъейоалаяр бахьан долаш 1969 шерагара денз къахьегама овсарле 31,6 процент лакхъеннай.

Производства эффективность лакхъяра боккхача лоархӀаме ба рационализаторашеи изобретателашеи беш бола болх. ХӀара ялхлагӀа вола болхло хьийре дакъе лоацаш ра производства технологически процессаш тоаеча.

ИйслагӀча пятилетка чакхдаьннача диъ шера рационализаторашев изобретателашеи 14404 предложени кийчъяьй. Царех 11722 рацпредложении 201 изобретени производствана юкъеяхьерах 15 миллион сом совгӀа пайда хинна.

КарагӀдаьннача толамашца цхьанг «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешка хӀанз а дукха кхоачамбоацараш да. Иштта, кхоачашъяьнц цхьацайола товарни продукци арахецара план, предприятешка нормал совгӀа мехкдаьтта а мехкдаьтта продукташ а йоаю. Уж кхоачамбоацараш дӀадахара ерригача предприятей коллективай тӀатеӀӀа къахьега деза.

Ер шу долалуш хиннача профсоюзно-боахама активе доккхий социалистически декхараш тӀанийцар коллективо.

1975 шера планал совгӀа маьхала яккха лерхӀ 16 миллион сома маьха продукци, маьхала йоаккхача продукце 30 процент дикала Знак йола продукци хилийта лерхӀ.

Н. Анисимова цӀерагӀча заводе хьал а яь эксплуатаце дӀаяла лерхӀ 600 эзар тонн шера продукци лургйола каталитически реформинга установкаш, реконструкци е лерхӀ № 7/8 йолча установкана, иштта кхыдола балхаш а чакхдоахаргда.

Тайп-тайпара мероприятеш чакхъяхаа лерхӀ кхыйолча предприятешка а.

В. ПЕТРОВ,
«Грознефтехимзаводы» объединене начальника заместитель.

Рентгено-радиометрически анализатора керда, эргаяьккхатоаяь модель кийчъяьй Ленинградски университета ядерни физика кафедра Ӏилмахоша. Цуна новкъосталца лоаман породах йоакха 30-нега кхаччалца дукха тайп-тайпара элементаш гучаяха йиш я. Иштта, цхьай процента эзарлагӀа дакъа мара деце а породах доалла дотув хоадолийт цо.

Прибора специальни датчика лоархӀаш йолча аппаратурен тоххамаш дешшехь еррига мел эша вычисленаш а еш йолча дукха йоккха йоацача компьютерен сигнал лу цо. Оператор цифровой табло тӀа хьахьекха цифраш лархӀа мара езаш хилац. Естественни хьалашка — шахте, лоамашка балхаш деча е скважине еш йолча ерригача операцега дӀайода ха массехк минот мара яц. Хьалхарча методах — проба а йоаккхаш тоххамаш деш дӀайодаш хинна ха иттазза дукхагӀа яр.

Сурта тӀа хьахьокх рентгенорадиометрически шахтин анализатора болх мишта бу.

В. Барановске сурт. (АПН).

МИЧА ХЬОРГЪЯ ПАНЕЛАШ

Аргунерча аьшкабетони йоккха панелаш арахецача комбината коллективо дӀадахача шера план а социалистически декхараш а кхоачашдаьдац.

ХӀана яхай аргунски комбинат тӀехьаюсача предприятешта юкъе?

Цу хаттара жоп луш планови отдела начальника Н. В. Васильцовас дийцар:

—Комбинат тӀехьаюсаш хилара бахьанаш тайп-тайпара да. Царна юкъе керттерчарех да эшача бедалца комбинат Ӏалашъеш ца хилар: цементаца, металлаца.

Иштта чӀоагӀа новкъарле ю балха комбината хӀанз реконструкци еш хилара, кийча продукци дӀаоттаа моттиг ца хилара.

ДӀадахача шера комбината хьаийта езаш йисар 6000 тонн цемент, 123 тонн арматурни болат, 45 кубически метр хьу, 6 тонн электродаш.

Къаьстта во лелар производственни процессаш 1974 шера шоллагӀча квартале. ПланагӀа апрель бетта 3500 тонн цемент эшача 1346 тонн мара яцар. Иштта хилар вокх беташка а.

Цемент ца хилар — лоархӀаме бахьан да. Цхьабакъда план кхоачаш ца яра бахьан из хинна Ӏац. КхоалагӀчеи йиълагӀчеи кварталашка кхоачам хилла яр цемент. ХӀаьта план тӀаккха а кхоачашъянзар.

ХӀана? Болх дерттӀа вӀаштӀехьбаккхара вӀалла а терко яц укхаза, чурча торонех бизза пайда эцац, цхьаккха терко яц социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхара: цехашка ханнахьа яхьа итогаш яц, белгалбахац яхье котбаьнараш.

ДӀадахача шера Аргунски комбината коллективо яхье ййихар лоалахара аьшка-бетонни конструкцей завод. Даьча договорагӀа социалистически декхараш кхоачаш миштта лу хьожаш шера шозза хӀара коллектива викалаш дӀа-хьа баха хила безар.

Цу тайпара дӀа-хьа бахар хиланзар, мероприяти чакхъяьккхай алар дукха завода профкома председатель К. Сайкон, комбината партбюро секретарь А. Дудаеви, планови отдела начальник Н. Васильцован цхьа аьшкабетонни конструкцей заводе баха хилар ца лаьрхӀача.

Производства хьалха латтачарна моральни материальни стимулировани яра малагӀа формаш лелаю оаш аьнна хаьттача, завкома председатела аьлар:

—Духхьала моральни мара материальни стимулировани елга вӀалла дуьца дезаш а дац. Кхыметтел болхлошта ханнахьа алапи дӀалулга а вӀаштӀехьдаккха магац.

ДӀадахача шера 5000 сом пайда луш йола рационализаторски предложенеш кийчъе езар. Производствана юкъехьараш 170 сом пайда луш йола 3 рацпредложени мара яц.

Цхьаькха а дар де лерхӀаш: технически дешар аӀаштӀехьдоаккхилга, керден смежнии професеш 70 сага Ӏомаелга. Ӏомаваьр 63 саг мара вац.

Къахьегама овсарле лоха хиларан комбинато шин производственни декхараш кхоачаш ца даран цхьаькха лоархӀаме бахьан да: балхара дукха нах дӀабувлаш хилар.

ДӀадахача шера духхьала 10 бетта 87 саг балхара дӀаваьнав, 92 саг хьанийцав укхаза. Комбинате болх беш веррига а 400 саг а а ца хилча из ӀалаьмаТе йоккха цифра я.

Во лел комбинате продукци арахецилга. Кхы а вогӀа лел панелаш маьхала йоахилга. ХӀанз а маьхала яьккхаяц дӀадахача шерара продукци. ХӀанз укхаза 11000 кубически метр кийча продукци улл.

—Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене дӀаэцац тха продукци, кердача конструкцегӀа хьалдеча цӀеноштта уж пайдана яц яхаш, дувц К. Сайкос.

Комбинат шера 28000 кубически метр панелаш арахеца йиш йолаш я.

Укх шера йистеяккха лерхӀа реконструкци чакхъяьлча уж диазза дукхагӀа арахеца йиш хургья. ТӀаккха мича хьоргья кийча продукци?

А. БАРЗАНУКАЕВ.

КЕРДАДАРАШ, ХИННАРАШ, БАКЪДАРАШ

СИРЕ МЕХКДАЬТТАХОШТА ДУ НОВКЪОСТАЛ

Советски Союзо Сирена массе оагӀорахьара новкъостал дара программа тӀа йоккха моттиг дӀалоац къаман мехкдаьтта индустри хьаеча гӀо даро. Практически балхаш керттерча дакъе Азербайджана специалисташа деш да.

Дукха тоххамаш деш болча советски инженерашеи Ӏилмахошеи бакъдаьд Сире лаьттан чекашка мехкдаьтта доаллаш хилар, мехкдаьтта доаллача моттигех пайда эцара проект оттаяьй, цар доазонаш белгалдаьд. Цар дакъа лоацаш хьа а яьй, болх бе а йолаялийтай эгара хьалхара йиъ промысел — Суйдия, Румелан, Карачок, Телькочек. Цудухьа хӀанз мехкдаьтта доахача мехкех хулаш йоагӀа къона республика.

Вай специалисташа САР-а иштта новкъостал даьд лаьрхӀа промыслаш хьалъяра проекташ уттаюн хьалъюн тоххама центр вӀашагӀйоллара а. Цунна инженераш кийчбаьб Азербайджана вузашка.

Валерий ГРИГОРЬЕВ, АПН корреспондент.

СВАРКА Ю ЭККХАМО

СССР Ӏилмай Академе Сибирски отделене гидродинамика Института Ӏилмахоша 1961 шера техкай эккхамца металл чӀагӀдара проблема. Цу тайпара цхьа эксперимент еча хана эккхама низо сварка яьй тайп-тайпарча шин металла. Цу хана денз дӀадоладеннад эккхам практически юкъебоалабергбола наькъаш лохилга.

Барнаулерча машиностроене технологе Алтайски Ӏалма-тоххама института (АНИТИМ) болхлоша кердача процесса технологи хьийхаяр. 1965 шере а доккха заказ кхаьчар институтага: Братски ГЭС-а лаьрхӀача турбина болх беча тӀехенашта кхыча материалашца плакировка, вешта аьлча облицовка яра договор даьд Ленинградски металлически заводо. Цул тӀехьагӀа барнаульски технологега хьежжа плакировка яьй Красноярски ГЭС-а лаьрхӀача кхаь турбина пескашта.

Новкъостал дехаш Барнауле хабар кхухьийт Тамбова, Урала, Ленинграда предприятеша. Цудухьа импульсни лабораторй хьае йийзар институте. Эккхама методаца керда материалаш хьаю цо юртбоахама машинашта, тракторни двигателашта, подшипникови промышленноста. Хьае кийчъеш я заводской хьалашка керда процесс лелае йиш хулийташ йола установкаш. Дика аьттув боалаш болх бу Ӏилмахоша биметаллаш юкъеккахьара проблема тӀа: болат — борза, болат — титан...

Эккхамца сварка елга чӀоагӀденнад тахан мехка дукхача предприятешка. Цу темана хеталаб 30 совгӀа Ӏилман балхаш кенатеха арадаьхад. Изобретенеш яра 20 совгӀа авторски тешал хьаийцад, хӀаьта царех цхьаи даькъа патент ийцад США, Франце, Швеце, кхыча мехкаша. Кердача способаца сварка ярах хула экономически эффект миллионаш сомашца дсархӀаш я.

Геннадий ОСИПОВ, АПН корреспондент.

МОРХЕЛ ЛАКХЪЕННАЙ ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧАЙ ЛИНЕШ

Форда тӀехен тӀара йистача 3000 метрал лакхагӀча моттиге уллача Гдым яхача юртага кхаьчай тахан «гӀа боахаш» йода Дагестанера электропередачай лини. ХӀанз 16 юрт йисай республике паччахьалкхен энергосистемах дӀа ца хотташ. Цхьа эзарн ах эзарн юртах 16. Цу 16 боахаме а пайда эц электричествах, цхьабакъда, хӀанз укх сахьата экономични йоацача дизельни установкашкара мара кхачац царга из.

Электропередачай линеш уттае хала да Дагестань молагӀча районе. Цхьадола укхазара шувнаш альпийски пикел а лакхагӀа ма дий. Дукхазе а кулг-кара уттае езаш хул опораш: лакхача лоамий довкъашка механизмех пайда эцалургбац. ХӀаьта опораш шоаш вертолеташца кхухьаш я трассе.

Цу тайпарча балхашка, кхеталеш ма-дарра, кӀезига мах бодац цхьабакъда, паччахьалкхено шайна ховшше а тел из Кавказа гаьнарен тӀаккхача хала йолча ялен районаш дегӀайоалаелга сихдар дукха. Цудухьа, масала, Дагестане алхха укх тӀеххьарча диъ шера а хьалъяьй 5.000 километр гаргга электропередачай линеш.

ДӀайиха шу чакхдоалаш республике болх бе йолаялийтар йоккха Чиркейски ГЭС, Сулакски каскада шоллагӀа станци. Лоамара доагӀа Сулак доккхийча хинех лархӀа йиш йолаш дац. Цхьабакъда, цун энергетически потенциал хьарсам дизза доагӀача Волга яр миссел я. Аварскии Андийскии Койсу яхача хиш тӀа, вӀашагӀа а кхийтта Сулак хьахулча метте, 15 электростанци хьалъе лаьрхӀад. Уж хьалъяь яьначул тӀехьагӀа республике йоккха энерги шера 10 миллиард киловатт-сахьатага дӀакхоачаргья. Энергетика гӀулакха пайда ийца Ӏац Сулаках. Цун электростанцей водохранилищаша йиш дулийтаргья малх дукхен хий кӀезиген долаш йолча мехкарча дукха эзараш гектараш долча кхашта хий тӀадига.

Ростислав КВЯТКОВСКИЙ, АПН корреспондент.

каш — из агрессе, колониальни дуъ тӀеракхессача халкъашта экономически политически низ тӀалоаттабара герз шоаш хьаллоацаш хилар.

Пекина политикацара гуш да дегӀаухача мехкех шин великодержавно-шовинистически уйлаш чакхъяхара долча герзах санна пайда эца гӀерташ хилар. Духхьал цу гӀулакха лаьрхӀа да дегӀаухача мехкашкера прогрессивни низаш мелдарн вӀашагӀа къоастадарн духьа, уж мехкаш шоай уйлах дехадар а политически экономически кортамукъале чӀоагӀъяра деххараш тӀера дӀатувладар а духьа китайски лидераша хьега къа. Пекино лерхӀаш дола уж кӀемаш шаьрагӀа хьагуча ме дуьа чӀоагӀагӀа гӀерт из ше лерхӀар ишта дац ала. Китай «цӀаккха а кхинаьц гегемони шийгахьа яккха гӀерташ, цӀаккха а хургьяц тӀехдержава» яхаш моттийта хьа а кхайкадеш.

Цхьабакъда цу хӀиалаех хӀама хургдац. Бангладеша халкъа къаман-кортамукъален болам тоӀабе гӀийртача юкъе Пекино дакъа лаьца сий доаца истори, Чиле халкъа цӀий Ӏоайийта фашистски режим хьалленарах гуш хинна цу мехка халкъа баь тийша болх, китайски ахчаи гераахи хӀанз а тӀехьа реакционни элементашеи сепаратисташеи пайда эцача Индеи Бирмаи чурча гӀулакхашта гӀожагӀча тайпара юкъегӀертар — ишта да цхьа нагтахьа дараш мара доаца, пекински «кхоалагӀча дуней доттагӀийн» «гегемонизмана духьаларча къовсамхойн» бокъонца йола юхь хьахьоккхаш дола укх тӀеххьарча шерашкара бакъдараш. ДегӀаухача мехкий хьакъехьа китайски лидерий политика ши юхь йолаш хилар геттара дика хьахьоккхаш ба ГӀаргарча Малхбоалене тӀемпе дуваадена дов михьардаккхара. Ӏарбий халкъаш вӀашегӀаахара тӀаберзабаь Пекино лелабу никъ а. Из никъ, ма-дарра аьлча, сионистски тӀема гӀозареши цар гадоаха империалисташи хьаллоацаш хиларах латташ ба.

Империализман неоколониализман бокъонца гадоахаш дек США тӀема низ Малхбоален, Къулбехьен, Къулба-Малхбоалей Азе, белгала аьлча Таиланден Къулбехьарча Кореен лоаттабара пекински лидераша гуччахьа деш дола тӀахьехамаш. Азерчен Африкерчен бедален сбытен рынкашта лоаттабу тӀахьожам империалистически монополешкара тӀехьа тӀайоагӀача хана хьабаккха йиш хургхиларга дог а доахаш, цхьабакъда, цу гӀулакха шоаш хӀанз а чӀоагӀа ца хеташ бола маоисташ планагӀа шоаш чубаха лаьрхӀача районашка цхьан юкъа «статус-кво» лоаттае, цу мехкий халкъашка шоай мукъагӀа паргӀатта, кхыча мехкашкахьара цхьанна тайпара юкъе гӀертилга доацаш, дегӀавахара наькъа тӀа отта а бокъонца йола политически экономически кортамукъале яккха а торо ца хилийта гӀерт.

Китайна лоаллахарча аьхайолча паччахьалкхенех лаьца аьлча, царцарча гӀулакхашка маоистски группировко гуччахьарча экспансега дӀакхоачаш, низи шантажи тӀалоаттаяра, чурча гӀулакхашта юкъегӀертара комбинированни методаш лелаю дукха ха я.

Довзаш да КНР кулгалхоша машар безаш йола Инде политика нийчайккхари территоре хьакъехьарча шоай цунцарча къовсаме аьттув баккхари духьа китайско-индийски доазон тӀа хиннача дови истори. Маоистски лидерий эгара тӀехьара массехк экспансионистски гӀулакх дукха ха йоаццаш ше довзахаш, Инде парламента депутата Бхушана белгалдаьккхар: «Къулбехьенгахьара экспансе уйлаш йицъяллийтаяц Китая. Цунна тешал ду... Пекино юкъ-юкъе наькха санна лоархӀам а беш, Непала, Сиккима, Бутана, Ассама, Бирма Андамански гӀайрений, Малайзе, Таиланда, Корея, Вьетнама, Лаоса, Камбоджа, Сулун Рюкюн гӀайрений территореш КНР-на юкъеххухьаш дола карташ арахецаш хилар». ХӀаьта, цу тайпарча карташ тӀа графически кхоачашдеш да цу хьакъехьа Маос даь довзаш дола къамаьлаш.

Пекин тахан Азерча коллективни кхерамзлен идеяна шин ма-хулла духьалъялара керттерча бахьанех цаӀ да духхьал «кхоалагӀча дунен» тӀарча гегемонех, лоаллахарча паччахьалкхенашкара керда территореш хьаяхарах йола уйлаш.

III.

Шоай великодержавно-гегемонистски уйлаш цхьадолча дакъе хийцача модела хьисапе хӀанзарча пекински доал лераша тӀехьагӀо цхьайолча дегӀаяьхкача, «шоллагӀа дуне» оалаш долчунца цар дӀалоархӀача паччахьалкхенашта а тӀаерзае лерхӀ. Цхьабакъда Пекин хӀанзле а гӀерт царна, шийга ца кхайкаше а, хьехамтелари гадоахари хинна дӀаотта. ВСНП сессе къамаьлаш даьд «шоллагӀча дунен мехкашеи халкъашеи тӀехдержавай оагӀонгахьарча тӀахьожама, кхерама, курала духьала» лоаттабу къовсам а хӀаьта иштта «цу къовсаме вӀашагӀкхетара малхбузеневропейски мехкаша хьега къа» а хьаллоацаргда яхаш даьсса дош луш. Деш дола къамаьл Пекин Малхбузен Европерчен Японерчен реакционни милитаристско-реваншистски низех дӀакхетара хьакъехьа, капиталистически паччахьалкхенаш Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштен тӀахахка гӀертара хьакъехьа да. Дунен социализмана духьала барий бӀаргчача цхьан фронта хьисапера хӀама хьаелга дезаш бар маоистски лидераш.

Массехк шера Китае антисоветски цӀур юкъе бийхкаб кертерча даькъе «Къилбаседехьарча кхерама» хьакъехьа хьадагадеха дувцача провокационни хабарий ларда тӀа. Цу кампане лостам цӀаьхха хийцаб пекински лидераша: хӀанз дувца баьнаб уж, Советски Союзо «моттийта леладер Малхбоалехьа да, хӀаьта етташ йола хӀамаш Малхбузехьа я», яхаш.

Цу тайпара овлангара хинна хувцам цхьа бахьан доацаш бац. Из хинаб бокъонца Европе дикача лоалахойн вӀаши юкъерча тешамен гӀулакхаш Европе чӀоагӀдала доладеннача хана, Европерча кхерамзленнеи цхьана гӀулакхаш деладаран йолча Совещане цу континентах чӀоагӀача машара зона яра реальни торонаш хилийтача хана. Цхьабакъда, цу тайпара перспектива цхьанна оагӀорахьара мегаш яц хӀанзарча пекински кулгалхошта, цудухьа «советски агрессех» Малхбузен Европа «лораечун» кушехьа дӀаотт уж сихбелле. Кхестаеш йола из провокационни цӀогал алхха ше цаӀ хинна Ӏац. Духхьал «советски кхерама» хьакъехьа айяьча гӀара юкъе гӀолла империалистически низаша хьаяьй НАТО, СЕНТО, СЕАТО санна йола агрессивни блокаш. Цхьабакъда, Европа «шийлача тӀема» ханашта юха тӀайига а хӀаьта, цул совгӀа, малхбузеневропейски мехкаш шин антисоветски ловзара юкъе къаьста ахча санна леладе а гӀерташ Пекино хьега къа, бакъдар аьлча, цу мехкий е халкъаша а, е реалистически уйлаш йолаш болча политикаша а хьаллоацаш дац. Цудухьа эгара реакционнегӀа долча, милитаристско-реваншистски низашка кхайка баьнаб пекински кулгалхой, тӀехьа тӀайоагӀача хана уж Ӏаьдала керте оттаргхиларга дог а доахаш.

Хоржамашка английски консерватораш эша ма яйшинге а, маоистски кулгалхоша Пекине сий деш тӀаийцар хьалха хинна цар лидер Хит, цунца цхьа уйла соцае гӀертар уж английски халкъаца барта ца ьохалуш из политик висача дешашта.

ФРГ-ерча эгара аьттехьарча элементашцара контакташ шоай ма-хулла дегӀа а кхувлаш, маоисташа дукха ха йоацаш Пекине, паччахьалкхенашта керте латтарий мара ца деччача тайпара сий а деш, тӀаийцар ХСС председатель Штраус. Паччахьалкхенна эгара керте латтарий къамаьл хилар цунца, эскар, тӀема гӀирсаш довзийтар цунна, хӀаьта из долла хӀама сендухьа деш дар аьлча, из дар, ерригача Европа юкъара совещани юкъагӀъяккхара, НАТО хӀама чӀоагӀдара чакхдоахача гӀулакхашка, тӀом чакхбьиначул тӀехьагӀа дӀанийсденна Европера доазонаш хувцийтара цӀур юкъе бехкача цунах шоашта цхьоагӀонхо вар духьа. Уж деррига хӀамаш къаьстта чӀоагӀа провокационни маӀан долаш хиларо европейски общественность эгӀазйигар, политически халахетар даьккхар пекински доал дерий гӀулакхаш лархӀа а доагӀаш ФРГ чурча гӀулакхашта юкъе гӀертилга лоархӀаш долча цу мехка шийна чухьа а.

Кхы кӀезигагӀа провокационни яц, Японе хьакъехьара китайски лидерий маневраш а. Нагахьа санна массехк шу хьалхагӀа а тӀехьа японо-американски «кхерамзлен договор» дӀадаккха яхаш Пекине цунга тӀахьехам беш хиннабале, КНР Паччахьалкхен совета премьера доал деча либерально-демократически парте деятелаца С. Хореца хӀанз ше къамаьл деш гуччахьа хьакхайкадора Японе «оборона низ чӀоагӀбара», США-цара цун тӀема цхьоагӀо чӀоагӀъяра ше тӀехьа хилар. Японера хьахоз, Пекин советско-японски юкъмоттиг толхае, СССР-царча ший зуламеча гӀулакхашта из юкъеяхьа гӀерташ хиларо ситӀарбаьхача наьха оазац.

Шеко яц, Пиночет, Штраус, ужжамо кхыбараш шин цхьоагӀонхой бе гӀерташ Пекино леладер «кхоалагӀча дуненцара», Европацара е Америкацара безам бахьан долаш ца хиларах. Халкъий машарен кхерамзлени гӀулакха духьалара тийша болх лелабергболча командах санна царех пайда эца, цар новкъосталца адамле термоядерни тӀама юкъеяхьа гӀерташ маоистски кулгалхой хилар. Цу тӀем тӀа бага безаш ба, Маои цунна гонахьарчари даькъазача уйлашка диллача, царгара дӀа мел ийкхараш.

Дуне дегӀадара хӀанзарча наькъех йола юкъерча бӀаьшеренашкара хьанийца Мао уйлаш, шоай деган кура хиларах, Китай-цхьа фунехклаь кердача кушехьа хьаоттаьь «юкъмоттигера импери» я аьнна а хеташ, таханарча дунен халкъашта юкъерча гӀулакхашта тӀаерзае гӀерташ бола пекински доал дераш гӀалат бувл, нагахьа санна империалистически реакци шоашта чуотта йоагӀаргья аьнна хеташ уж бале. Ишта доацаш, агрессивни империалистически гӀозараша шоай а лоархӀ маоисташ социализмана, халкъий паргӀатонен кортамукъаленнен духьала лоаттабеча къовсамера шоай герз санна. Китае хӀанзара доал дераш социалистически содружестваца довнала бахийта лоьра цу гӀозарашта, «мюнхенски» хьисаперча даькъаза баьнараштта санна.

Цхьабакъда хӀанзаръяраш кхы ханаш я. Дунен халкъий хьаькъад дӀакхоачаргда, моллагӀча тайпара а цар шоай юхь къайлаккухьар аьнна, тӀом хьалхьебераш бовза.

IV

ВСНП сессе юкъарчал доацаш хьоахаяьй советско-китайски паччахьалкхенашта юкъерча гӀулакхий сфера.

Шоай массазарча антисоветски меттгӀаьлешцен Советски Союзаца моастагӀал дола Пекина никъ кердача тайпара белгалбарцея цхьана цига хьакхайкадаьд, советско-китайски юкъмоттиг талхара, белгала аьлча, доазон хьакъехьарча дешаех лаьца шин оагӀонна юкъе яьча переговорех хӀанз а хӀама ца хинна хилара бехке яр КНР а йоацаш СССР хилар. Цу тайпара деш дола къамаьлаш бокъонца долаш дола хӀамаш юхамаччахьа доахилга мара, кхыча тайпара лархӀа йиш йолаш дац.

Советски Союзо цхьаккха а гӀа баьккхабац китайски халкъа къаман хьашташта зенне хургболаш.

Деррига дунена ховш да, КПСС-о, Советски Союзо Китай мукъаяккхара гӀулакхан цун лаьттан тӀа социализм хьалъяран юкъе мел доккха дакъа лаьцад.

Масси цунна гонахьарчари, ерригача антиимпериалистически пропагандо а санна, харц мел дар дувце а, Советски Союзея Китаеи вахара хьашташ вӀашдухьала латташ дац; хӀаьта цу хьашташа хьалхадоал моастагӀал а ца леладеш, дика лоалахой хилaнзен цхьана гӀулакхаш леладайзен дарг ц хилар.

Доазон хьакъехьарча дешаех лаьца КНР-ца еча переговорашка Советски Союзо конструктивни дакъаца уж е ше кийча хилар дӀакхайкадаь ца Ӏеш, из де ше кийча хилар хаьддача гӀулакхаца чӀоагӀ а ду. Советски Союзо цхьа санна дукххаза а дӀакхайкадаьд, территори къайса Китайца шин цхьаккха хӀама ца хилар, территори къовсилга китайски оагӀонгахьара доагӀаш да. Цу цхьан ханна КНР-е цӀаккха а опровержени яьц советски лаьттан шерра районаш шоай я яхаш дунен кепайоазон тӀа агадаьннача Маос даьча экспансионистски къамаьлех цхьаннена а.

Советско-китайски доазув — шин паччахьалкхена юкъе исторически эттача, шин оагӀорахьарча договорни документаш тӀа белгалдаьча гӀайнах хьахиннар. Советско-китайски доазув СССР-ан КНР-енеи юкъерча бокъонца долча интернациональни доттагӀала доазув хиннад, ма-дарра аьлча, доацаш дола «территориальни дош» мехка шовинистически истери хьоаюн дунен тӀара еррига политически атмосфера бӀехьюн средство а лаьрхӀа, Мао группо шийтара хьадага а лаьца гӀоттадалица. Йолча хана.

«Советски Союзах лаьца аьлча — хьакхайкадаьд новкъоста Л. И. Брежнева соакха ноябрь бетта Улан-Баторе ше къамаьл деш, — Китайцара гӀулакхаш лертӀадакара хьалхагӀе а уттаеш цхьаккха тайпа условеш яц тха, цоагӀе а денз дӀахх оаха китайски оагӀонга, юххера а, корта болаш йолча а хаьддача а переговорашка дайл вай. Тхо дац цхьаккха тайпа наькха территореш хьаехаш, хӀаьта цу гӀулакха тха яц цхьаккха тайпа «къовсам тӀа йола районаш». Оаха, ховш ма-дарра, предложени ма еннаярий КНР-ца вӀаши тӀом ца бара хьакъехьа, цхьанне шоллагӀчоа духьала массазардар, ракетнии ядерниидар а чулоацаш, цхьанна тайпарча терзах пайда а эцаш, терза низ духьала ца баккхара хьакъехьа договор де аьнна».

СССР цу конструктивни предложенеех цхьаннена а из логаеш хӀанзалца жоп кхаьчадац КНР оагӀонгахьара. Цу дешаех лаьца ВСНП сесса Чжоу Энь-лая дийцар маоистски кулгалхой бехказа баха, советско-китайски юкъмоттиг талхарах тӀабижа, царна кхераме бола, боккха бехктоххам тӀера дӀабаккха гӀортар мара кхы хӀама дац. Цу цхьан ханна Пекине юха а КНР-анеи СССР-ан юкъера юкъмоттиг тоаяра гӀулакх хьалдаргдоацача кӀаг чу дахийта гӀерт, мегаргйоацилга ховшшехьа а, хьалххагӀе кийчъяь условеш юха а хьалхашка кхахьарца. Нагахьа санна КНР кулгалхоша Советски Союзаца лерттӀа гӀулакхаш деладара къовсама новкъарле е ягӀац аьнна цӀенхаштта уйла а йолаш хьакхайкадаь хиннадаларе, цар, юххера а, конструктивни гӀа баккха боагӀар цу оагӀорахьа.

***

ВСНП сесси хинначул тӀехьагӀа йоаржаяьча пекински пропагандана а Пекина арахьарча политически практикана а яьча анализо йиш хулийт маоистски наькъа деррига халкъий хьаштаца моастагӀал долча оагӀорахьа дӀахо эволюци хулаш хилара хьакъехьа вывод е. Маоген цунна гонахьарчарген къайладохьалургдац Пекина хӀанзара никъ машара гӀулакх лохадара, халкъашта юкъе моастагӀали цабезами бехкара тӀаберзабаь хилар, паргӀато, къамий кортамукъале, социальни прогресс бахьан долаш халкъаша лоаттабеча къовсама до шийтара зе деш хилар. Из хьалха баьккхаб экспансега тӀехьарча уйлаша, дунена доал де отта лерхӀаро.

Машара гӀулакха бола маоистски наькъа цӀенхаштта кхерам кхы тӀа а чӀоагӀлу революце, пролетарната диктатура, пролетарски солидарноста дозуш моттийта пайда а эцаш, цхьа юкъе уж дозунгаш къоабалдаь тӀаэцаш хилара спекуляци а еш, Пекине шоай ма-хулла из къайлабахьа гӀерташ хиларах. Цудухьа маоизма идеологии политикеи принципиально хьагучаяхар, цунца деррагӀа къовсам лоаттабар эгара дсархӀамегӀарча декхарех цаӀ долаш дус — из хьалходоах социализма, халкъий паргӀатон, кортамукъален, кхерамзлен хьашташа.

Китайски халкъа бокъонца дола къаман хьашташ, КНР къахьегамхой шоай мехка чухь социализма гӀулакх хьаллаца уйла йолаш хилар маоизма идеологеи политикеи цхьана тардала йиш йолаш дац.

Советски халкъо бизза хьаллоац Китая хьакъехьа КПСС XXIV съездо кийчбаь никъ, китайски халкъашара доттагӀалла цхьана леладу гӀулакхаши юхаметтаоттаде гӀерташи ловша бертга советски нах хилар хьахьоккхаш новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьлаш.

(22 февралера «Правда»).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Парижа йистошка йолаялийтай Французски хьалхара электрически автобус (сурта тІа). 50 пассажира лаьрхІа я из. Скорость сахьата 60 километрга кхоачаш я.

АФП—ТАСС сурт.

ПРОГРАММА—ЦХЬАТАРРА БОКЪОНАШ, ПРОГРЕСС, МАШАР

МДФЖ ГІУЛАКХЕХ

ХІанзза юха кхаьчай из чилийски тІема хунта зуламаш токкача Дунен халкъашта юкъерча комиссе сесси хиннача Мехикора Берлине. ХІанз а цуьна духьала увтт фашистски военщино Чиле тІа-тІа чІоагІа-тІа террор лелаеш хилара тешал деш йола керда унзаре факташ. ХІаьта цудухьа эггара хьалха из сесси а ювцаш дІайолаю Фанни Эдельмана, Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха демократически федераце генеральни секретара, ТАСС корреспондента енна интервью. Цо яхачох, Пиночета кликана яь бокъонца йола халкъий суд хилар цу сессех.

— Мексикански столицерча трибунало бакъдир, — йоах Фанни Эдельмана, — чилийски хунта цхьанна хІаманца гитлеровски фашизмал толаш ца хилар, хІаьта нацизм мишта хиннай дуненна геттара дика ма хой... Цу хана санна вдамий юхьІаьрж елга, цу хана санна низаш тІалоатталелга, кхьметтел кхалнах а бераш а ца къердаш... Боарам боацаш къиза да хунто леладу зуламаш, тІаккха чилийски фашизмана кІалхара нах хьабахар духьа, цу мехка паргІатои демократии юхаоттаяйтар духьа воай низаш шолхадаха а кхолхадаха а деза вай массане а. Хунта зуламашта духьала протест еш язъьяча заявленешта кІал кулгаш язъдаьд дерригача дунен тІарча миллионаш болча кхалнака.

ООН-о яьча решенегІа Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха шу да аьнна хьакхайкадаьча укх шера МДФЖ чакхдоахача гІулакхий лоархІамегІара оагІув хургья къамании социальнии кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеча дерригача халкъашцара дунен халкъашта юкъерча федераце солидарность, белгалдаькхар Фанни Эдельмана.

— Вай къамаьл Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди 8 март хьатІакхоачаш доладенна хиларах, — ела а енна йоах МДФЖ генеральни секретара, — дагадохийтаргда аз къахьегача кхалнаьха солидарноста дерригдунен ди укх шера 65-злагІа белгалдоаккхаш хилар а из дездела Советски Эскарои цун цхьоагІонхошен фашизм эша а яь котало яьккха 30 шу дизара кийчо еча хана нийсденна хилар а. Дунен халкъашта юкъерча кхалсага шера программа из дездара хьакъехьа ООН-ага ше предложени лува хана МДФЖ-ера хийттача тайпара яржаш латт аьнна хет сона хІанзле а. Дунен халкъашта юкъерча думкхача организацеша хьаллаьцачен ООН-о тІаийцачен МДФЖ инициативо гуччахьа бакъбу дерригача дунен политически, экономически, социальни, культурни вахарера кхалнаьха лоархІам, общества материальни духовнии беркат хьакхолдача халкъий машар, доттагІал, цар шоайла вІаши дагардараш кхетадар духьа лоаттабеча къовсаме цар лоаца доккха дакъа. Оаха могаьчен ООН-о тІаийцачен мероприятей программа маІан кхаь дешаца дІайалалургда: цхьатара бокъонаш, прогресс, машар.

— Мишта цу программо, хІаьта, долче, МДФЖ дерригача гІулакхаша а укх шера бухсоццаш лерхІараш?

— Керттердар, — жоп лу Фанни Эдельмана, — из шеко йоаццаш, гурахьа ГДР столице хургйола кхалнаьха Дерригдунен конгресс я. ХІанзле а къамий, региональни, дунен халкъашта юкъера 99 организаци я цу событена кийчлуш, цу тІа а уж дунен бе-беча мехкашкара массе тайпара политически общественни низаш а да. Долла хІама чулоацаш кулгалделга тІадиллад тха федерацена конгресса кийчо еча.

МДФЖ-ес, йоах дІахо генеральни секретара, цу кийчон гІулакха дужха лоархІаме мероприятеш чакхъяьхай дІадахача шера, хІаьта иштта укх шера а йоах. Царех массехк белгалйоаккхаргья аз. Соахка ЮНЕСКО-с гІо а деш йоагІйоагІача районашта дунен халкъашта юкъера семинараш йир федераце Алжиреи Перуи «Кхалнаха образовани ле» яхаш тема а йолаш. Укх шера март бетта Египте семинар ю оаха Азеи Африкан мехкаш социальни, политически, экономически дегІадоаладеча, къамий кортамукъален машари бахьан долаш лоаттабеча къовсаме цу мехкашкарча кхалнаьха лоархІама хетаяь, хІаьта тІехьагІо Палестинерча кхалнахагарча хьала хетаяь симпозиум хургья, Мае ООН-а нью-йоркски штабкъартире семинар хургья «Геза дІададаккхарах йоала социальни гІойлеи машар бахьан долаш кхалнаха лоаттабу къовсам» яхача темана хетаяь. Советски Казахстана столице хургья советски кхалнаьха Комитетаца цхьана МДФЖ-ес вІашагІтохаш а Азерча кхалнаха шоай мехкаш дегІадоваладеча, машара уйланца бераш хьалкхедеча лоацача даькъа хетаяь а йола семинар.

Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха шера программагІа чакхйоахача мероприятей комплексан цуи бухсоццаш яр — Берлине хургйолча Дерригдунен конгрессеи тайп-тайпарча мехкашка беча боккхача лоархІамо тха дегаш тешаду Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха демократически федераце инициативагІа дІадоладаьча доккхачеи лоархІамечеи гІулакха толам баргболгах, аьлар Фанни Эдельмана шийи къамаьл чакхдоалдаш.

А. ГРИГОРЬЕВ,
ТАСС корреспондент.

Берлин.

ТОКИО. Укх шера май бетта альпинизма истора чухь хьалкара Эвереста тІа лала лерхІ эррига кхалнахах латташ йолча группа. Укх деношка Гималай дІаяхай цу группацара пхийтта японка, цига кхаь бетта тренировкаш ергйолаш.

СУРТА ТІА: альпинисткаш токийски аэропорте.

ЮПИ—ТАСС телесурт.

ЦРУ КЪАЙЛАГІАРА ГІУЛАКХАШ

Февраль болалуш Лиме Хуана Веласко Альварадо правительствана контрреволюционни низаша полице цхьайола подразделенеш духьалъяьхача хана хиннача хІаман анализ еш, ше яьча коммюнике тІа Перуански компарте белгалду, из хІама хьоадеча ЦРУ «кулг гуш да, хозлуш да АПРА реакционни парте цига хьинаре дакъа лаьцалга, яхаш. Из яр хьалхе а вІаштІехьъяьккха хиина контрреволюци фашистски эскалаци». Из хеташ я Перу дукха кхыйола политически организацеш профсоюзаши.

Заговор еча ше дакъа лаьца хилар АПРА харцде гІерте а, дукхача сурташа, лийцараша даьча лоткъамаша тешал ду цу мелкобуржуазни реформистски контрреволюционни партешта керте латтараша троцкистски маоистски группашца барте а болаш правительствана духьала йола демонстраци вІаштІехьъяьккхалгеи. «Корреос» яхача газета редакци чуйолча цІеношта цІи тохача дакъа лаьцалгеи. Шеко яц, тхьовра денз ше бувзамаш леладеча ЦРУ-на хІама ца ховш цо из ца даьлга.

Цунца дувзаденна теркам тІаозаш да дІадахача шера США госдепартаменто кепатеха арадаьккха документ. Цу тІа дувц ткъаьи итталагІча шерашка Латински Америке США леладаьча дипломатически гІулакхех. Лиме йолча американски посольства отчеташа тешал ду АПРА кулгалхой США къайлагІарча ведомства викалашца каст-каста вІашагІбетталуш хиннилга.

Цул тІехьагІарча дерригача шерашка из «къайлагІара» бувзам хадаш а хиннабац цар. Харцде йиш йий из хІама эккхача хана а ЦРУ-и АПРА-и цхьа барт болаш хилар?

Перуански правительствана духьала вІаштІехьъяьккха контрреволюционни выступлени хьалхе а кийчъеш хиннай. Лиме арадувлача «Экспресо» обозревателя Франсиско Монколовс хоам бу, «Бранифф» яхача американски авиакомпане из контрреволюционни хІама эккхале массех ди хьалха Лиме йодача самолеташта билеташ дохка соцадаь хиннад, яхаш. Хуана Веласко Альварадо правительство паччахьалкхен переворот хиларах дІаяккхар бахьан да из аьнна жоп деннад цо цу гІулакха. Мишта лархІа дезаш да цу деношке а лоархІаме событеш шоашта хазар дог доахаш цига дукха малхбузен журналисташ бахкар? ХІаьта «Меркурио» яхача чилийски газето хоам бора «дожха хІама да» Перу доаллар, Х. В. Альварадо правительство «дІаяьккхай», яхаш. «Пренса» яхача лимски газето цу деношка йоахар: «Дукхабараш ца тешаш хиина хІама хиннад. ЦРУ-х дола къамаьл—берашта бола фаьлг ба аьнна хеташ хиннараш, АПРА-рча активистана дунен халкъашта юкъерча реакцеца цхьана даьча тийшача балхий тешаш хилар».

Цхьабакъда «Чилийски ІаьдалагІа переворот е гІортарах» хІама хиланзар. Е бІухоша а е бахача наха а хьаллацанзар реакци. Перу къахьегамхой, шоай правительствана дег тІара раьза а болаш, реакцена духьалъэттар. Пхиь миллион перуанцех латта тайп-тайпара организацеш, царца цхьана эггара йоккхагІа йола а низ бола а ахархой организаци — къаман юртбоахама конфедерации иштта къахьегамхой Юкъара конфедераци а юкъе йолаш, мехка хулаш латта социально-экономически хувцамаш хьаллацара координационни комитет вІашагІъеллай.

Г. ВАЛЬКАРСЕЛЬ,
АПН корр.

Лима.

Редакце денача каьхата лерагІа

СА ГИРА МУХЬ ІОБАЬЛЧА...

Тахан-кхоана хьатІакхоачаш латтар бераш школашка чудолча ди — цхьоалагІа сентябрь. Керда дешара шу дІадоладалехьа хьалъяь яла езаш яр Экажкъонгий-Юртара школа. Цхьа кІира хьалхагІа кердача школага хьажа енача балха комиссе белгалдаьха кхоачамбоацараш дукха дар. Деррига низаш оарцагІдаьха гІишлонхой эттача а, школа дІаьца йоагІа паччахьалкхен комисси ялехьа уж дІадаха вІаштІехьдаланзар Наьсарерча 432-ча ПМК гІишлонхой коллектива.

Из деррига бІарга а гуш, дог деха, бІарга сарьг кхийтача санна лелар ПМК начальник А. Арчаков цуи гІончаши. ДІадахача шера 30-ча августа дар из. Ена хьаккхьчаяр къахьегамхой депутатий Наьсарен райсовета председатела заместитель М. Аушев председатель вола йоккха комисси. Цунна юкъе бар районо заведующи нов. Калашникова, района керттера архитектор М. Нальгиев, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета УКС-а, технически а санитарни а тІахьожама, школа, кхыча организацей викалаш, 432-ча ПМК начальник А. Арчаков.

Дехьа а сехьа а тІеххьара балхаш чакхдоахаш, цІи яьлча санна сиха хьувз гІишлонхой. Царна бІарахьежача хеталу: гІишлошъеча организаце кулгалхоша яхачох теша мегаргва, аьнна.

— ДІа боахка болхлой гой шоана? — йоах А. Арчакова,— кхы шиъ бригада хьайоалаергья. Шин-кхаь дийнахьа дизза чакхдоаккхаргда де мел дезар...

Паччахьалкхен комиссе членаша школа дІаэцара акта тІа кулгаш язду. Деррига балхаш, проектах лаьрхІа хиннача тайпара, дика чакхдаьхад, аьнна чІоагІду. Шоай ги боалла беза мухь Іобаьлча санна, паргІата баьлар гІишлонхой...

Гаргтарча хана кхоачашде дезаш, йистедаланза дола керттера балхаш ше къаьсттача каьхата тІа белгалдаьхар комиссе. Царна юкъе дар школерча столове оборудовани дІоттаелга, тохкилга, болх бе йолайолийтилга, трансформаторни подстанци хьалъяь йоаккхилга, тахка а техка вентиляци болх бе йолайолийтилга, цІера духьаларча гІирсашта тохкам белга, гимнастически зале фаттан хьекха уйнаш шаьрделген царна басар хьоккхилгеи, школана гонахьара карт чІоагІъелга, иштта кхыдараш. Уж а кхыдола а балхаш 10 дийнахьа йистедаха дош луш каьхата тІа кулгаш яздир ПМК начальникеи республика Министрий Совета УКС-а викалеи. Шинна а оагІорахьара раьза болаш дІа-хьа къаьстар.

Цу хана денз дукха хий Іоцахад. 10 ди а, 30 ди а, ах шу а даьннад. Цхьабакъда Экажкъонгий-Юртарча школера балхаш хІанз а чакхдаьхадац. Уж кхаь дийнахьа чакхдоахаргда яхаш дув буаш хинна 432-ча ПМК кулгалхой а хувцабенна дІабахаб, кердабараш тІабаьхкаб. Цхьабакъда гІулакх меттахьа даьннадац.

«1974-ча шера болх бе йолаеннай керда хьалъяь Экажкъонгий-Юртара юкъера школа, — язду редакце шоаш фу дергда ца ховш кІалбисача школа хьехархоша. — Проектах школе болх беш хила езар столови. Дешара шу чакхдоалаш латт, цхьабакъда столови хІанззалца болх беш яц. Е дешархошта а е хьехархошта а хІама дав моттиг яц. ХІанад из ишта?

Школа кулгалхой массехказа хиннаб тайп-тайпарча организацешка деткъаш. Новкъостал дергда яхарал совгІа, хьадеш хІама дац. 432-ча ПМК кулгалхоша 19 феврале хьалха ца деш юхедиса хинна балхаш шоаш кхоачашдергдац аьнна хьахьедаьд, цу юкъе школера столови йистейоаккхилга а долаш.

Хаттар отт: берий йоакхо хІана яц цу организацеша? 105 бер да тха школе дІаьхдаьча ден планах дешаш».

Цу тайпара нийрча гІулакх мишта нийсденнад хьажа дахар тхо 432-ча ПМК. Эзлел долаши гІулакхацеи нах ба ПМК керда кулгалхой — начальник Тангиев Бийсолта, керттера инженер Солтаев Амды. Цар машинаца Экажкъонгий-Юртарча школе дІадолх тхо.

— ДІадахача шера декабре мара тхо укхаза балха хьа а даьхкадац, — бехказа бувл уж. — Укх шин-кхаь бетта тхоай низ кхоачар даьд цу школана новкъостала Кхаь дийнахьа оаха вахийта электрик хиннав цига болх беш, пхи машин гІум енай, насосни тоаяьй, кхы балхаш чакхдаьхад. Тха гІишлонхоша хьалдеш болх бийкаккхаш дола керттера сахьат доацаш да. Из гІишлонхоша мича дихьад ховш сагІ вац. Цу тайпара моттигаш я районе кхы а хьалхагІа хьалъяь яьннача кердача школашка а.

Проектах телефон йилла хила езар Экажкъонгий-Юртарча школе. Цул совгІа гаьнаш егІа а, кхы эшар даь а тоаде дезаш дар школа ков а. Царех цхьаккха даьдац гІишлонхоша, хІаьта цу гІулакхашта хьожадаь ахча а ПМК-агара дІадаьккхад УКС-о.

— Лакхехьара ала а аьнна, кхом бар духьа хьадаьккхад оаха из ахча, — йоах керда хьалъеча школай гІулакха вола УКС-а инженера В. Кондратьева.

ГІишлош еча кхом белга — боккхача лоархІаме паччахьалкхен гІулакх да. Кхом бе беза болх дика вІаштІехьбаккхарца, къахьегама овсарле лакхъярца, гІишлон материалаш кхом беш дІаяхийтарца, хенал хьалха гІишлош хьалъяь яхарца. Цхьабакъда школана, къаьстта деша дагІача бераш та эшаш дар юкъагІа а дуташ кхом белга нийса лархІа йиш яц.

Ах шера дукхача наьха корта лозабеш дола из гІулакх нийслургдацар 432-ча ПМК кулгалхоша, ханнахьа дизза шоай декхараш кхоачаш а деш, лерттІа керда школа хьалъеча мел эшараш чакхдаьхадаларе. ХІаьта цул тІехьагІа а дукхаха дІаяхай паччахьалкхен комиссега школа дІалуча хана белгалдаьха кхоачамбоацараш дІадаха а дешархойи хьехархойи хьашташ кхоачашде а тІех кхоачам болаш. Из а даьдац. ГІишлон организаце кулгалхой мичча беса а шоай гира мухь Іобаьлча дІахорчох сийна цІи яьлча а сагота боацаш Іохайшаб. ХІаьта керда тІабаьхка кулгалхой а дукха сагота бац хьалха хинна кхоачамбоацараш дІадаха.

Цхьабакъда из деррига а ца хила мегар Паччахьалкхен комиссе членаша керда школа гІишлонхошкара хьаэцаш акта тІа атта кулгаш яздаьдецаре, цу гІулакха бехктокхам бизза цар кхетабаьбаларе.

Тхона хетачох кхы гоа ца деш, школа дІалуча хана кхоачашданза диса деррига балхаш сихагІа кхоачашде а, кхы дІахо йодача хана укх тайпара доткъамаш хургдоацаш болх вІаштІехьбаккха а декхарийла я Наьсарерча 432-ча ПМК гІишлонхой коллектив.

Из дош къоастадара де дезар дергда аьнна хет «Чечингсельстрой» треста кулгалхоша.

А. ХАРСИЕВ,
тха спец корр.

ЮРТАРА ШКОЛА

ГІОЗА ДА ТАХАНАРА ВАХАР

34 шу да со хьехархо вола. ХІанз а из болх беза сона, дукхьел волалуш санна.

ВІалла а дицлац сона, со эггара хьалха деша ваха ди. Классе Іохайша дагІаш, тхона хьачувера хьехархо Имагожев Махьмад. ТхогІахьа хьа а хьежа, тхо хьоасташ санна вела а венна, тхо чІоагІа гІаддугаш цо аьлар: «Тха хьамсара бераш! Дешар даькъала хилда шун, ираза дай хилда шоах, шо хьалкхийча дукха эргалонаш хургья, шоах хургба дийша нах — хьехархой, инженераш, лораш, агрономаш...» Сона хетар эггара ираз долаш со ва, хІана аьлча, сох хьехархо хургва аьннадар цо.

Хила а хилар сох хьехархо. Хала дар цу хана болх бе. Книжкаш дацар, тетрадаш дацар, кхы эшараш дацар. Школаш а хІанзарчарна вІалла тара яцар.

Юрташка дукха бар тІехьадиса хьаькъал дола нах. Цар йиІигаш школе ахийтацар. Деша енар а, кулг яде хайча тоъаргда аьле, цІагІа ютар. 4 класс яьккхача-м вІалла дувца а дезацар, кхы школе яйтацар йиІиг. Оалаш хозаргдар хьона: «Кхалнаха деша дезац, цар гІулакх да пийшкаца, новраца, цар никъ ба пийшкагара наІарга кхаччалца, цигга хад из».

Цу хана гургьяцар хьона дийша кхалсаг, дийша ца хилча балха вІаллагІа а хила йиш мичай.

Заводаш, фабрикаш кІезига яр, яраш а городашка мара яцар, болх бе, ахча даккха вІаштІехьдалацар, из гІулакх чІоагІа низкъала дар. Цунах саг тешо хала да хІанз, тоаденна эргадаьннача вай вахарга хьежача. ХІанз бераш та а эггара дикагІа барзкъа, кога ювха хІама ца хилча, мегац, хІаьта цу хана кІада кочи гата ботинкаши нийсъелча доккха ираз хетар.

ХІанз фу хала да болх бе, деша, говзал Іомае. Мел деза книжкаш да, тетрадаш да. Кхы мел эшар да. Мел хоза школаш хьалъяьй юрташка хІанзлехьа. Кхы тІа хьалъеш а латт. Дунен паргІато я хІанз нахага. Кхы а дикагІа халкъа вахар тоадара цахаддаш йоакхо ю вай Коммунистически парте, Советски паччахьалкхено. Из дика бІаргагу Наьсаренга, районерча хІара юртага хьежача. Тха цхьан Наьсар-Керте я кхоъ школа — юкъерен, бархІ шера дешеи, юххьанцареи. Хоза город а хинна дІаотташ латт Назрань. Юкъерча школаел совгІа, профтехучилищаш, совхоз-техникум, кхы а деша моттигаш я. Шоай безам болча деша торо я хІанз кагирхой.

Вахар эргадаларга хьежжа дукхагІа да цо хІара сагагара дІадехар а. Тахан, деррига балхаш машинашца деча хана, дийша хила веза хІара саг. Цудухьа оттадаьд вай паччахьалкхено хІараваар юкъера дешар дийша хила везаш закон.

Из закон дизза кхоачаш ца деш моттигаш нийслу. Вайна юкъе хІанз а ба саккетам лоха болаш, дына фаьлгех тешаш, шоай берашка, къаьстта йиІигашка, лерттІа ца дешийташ бола дай-ноаной. Доакхха зулам да цар шоай берашта дер. ХІана аьлча дийша воаца саг пайданна вац таханарча вахаре, кхоана вІаллагІа а хургвац.

Дика да хІанз вай гІалгІашта юкъе из кхетадеш бараш дукха а дукхагІа болаш. Дукха ба хІанз вайнаьха кагий нах а мехкарий а институташка, техникумашка дешаш, уж йистеяьха балхаш деш а. Юхьанца денз нийса кхетам болаш дика дешачарна дІахо йодача хана аттагІа хул деша а къахьега а.

Тха школе а дукха ба тІехдика дешаш бола дешархой. Царех ба 4-ча классера Шанхоева Іашат, Пошева ПаьтІамат, Могушкова Лида, 9-ча классера Евлоева Фатима, Богатырева Зарема, Сагова Іайна, 10-ча классера Тумгоев Мухьмад, Чахкиев Осман, Леймоева Макка, Колоева Мадина, Колоеза Зайнап, кхы дукххабараш.

Царгара хьоккхам эц кхыча дешархоша. ЧІоагІа лоархІаме да деррига бераш дика дешаш хилар. Цул йоккха тІехьале яц къонахчарна.

Къонача тІехьен вахар гІоза хилийтара мел эшар Іалашду вай социалистически Даьхено.

И. АУШЕВ,
Наьсар - Кертерча юкъерча школа хьехархо.

КХАЬ НОАХАЛА ВІАШАГІКХЕТАР

Укх деношка Назранерча № 1 йолча юкъерча школе кхаь ноахала вІашагІкхетар хилар. Дешархой болча хьоашалгІа баьхкабар 20-гІча шерий комсомольцаш, тІемей къахьегамеи ветеранаш.

«Электроинструмент» завода къахьегамхой цІерагІа болхлочо М. Гизатулина дийцар хьалхарча деношка денз ше къахьегача предприяте историех, вахарах, дикача традицех, дукха дІайха дешаш аьлар цо къоначa производственникех а.

— Царна юкъе ба шун школа чакхъяьхараш а — аьлар цо ше йистевоалаш. — Гаьна яц «мала хургва» яха хаттар шоана хьалхашка оттаргдола ха. Цудухьа аз ях шуга, дувла тхо долча балха. Заводе дукха ба дика наставникаш, цар шоана езза говзал Іомаергья, дьехам лургба, новкъостал дергда.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема бирсача деноех дийцар тІема ветеранаша Т. М. Мальсагова, Х. М. Албагачиева.

Школа комсомольций цІерагІа хьаьшашта баркал аьлар комсомольски организаце секретара Тутаевас. Хьаьшашта концерт хьокхарца чакхдаьлар вІашагІкхетар.

Т. ГАНТИМУРОВА.

КІирандийнахь С. М. Кирова цІерагІча парке хилар тайп-тайпара ейгача отлетика яхьаш.

Эггара хьалха 500 метр удаш хилар физкультура производственни коллективашкара кхалнах. Цу дистанце эггара кадай хилар № 28 йолча школа дешархо М. Ардзашвили — 1 минути 25,2 секунден. Эзар метра водаш эггара дикагІа ха Грозненски педучилища спортсмена В. Жданова хьекхар — 2 мин. 45,6 сек.

Командни зачета хьалхарча моттиге Старопромысловски спортсменаш хилар. Кхыча группашка дикагІа хилар № 6 йолча училища мехкарийи № 5 йолча училища кагийча наьхеи командаш.

Производственни коллективашта юкъе хьалхара моттиг Ленина цІерагІча ГНПЗ завода спортсменашка я.

Котбаьннарашта города спорткомитета совгІаташ деннад.

А. МОИСЕЕВ.

СУРТА ТІА: ейгача атлетикай кросс.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТЕЛЕ-ВИДЕНИ

13 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. ІуйрйИнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Костер». 10.00 — Босбола телевидени. Фильм-концерт. 10.20 — Босбола телевидени. «Юркины рассветы» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм, 2-гІа сери. 13.55 — Передачай программа. 14.00 — Мехка телевизионни студей документальни фильмай программа. 15.00 — «Даймехка гІолла». Молдавски Советски социалистически республика. 15.30 — Шолохов. «Донски дувцараш». 16.30 — Шахматни школа ловзаболалурий класс. 17.00 — Босбола телевидени. Берашта бола фаьлг. 18.00 — «УнахцІено» (гІалгІай меттала). 18.30 — Миллионий ленински университет. «Юрта боахам индустриальни ларда тІа баккха». Псковски области хьалхалаттача предприятей опыт. 19.00 — Идеологически балха практикацара. Лекционни пропаганда цхьаьца долча дешай хьакъехьа. КПСС обкома лекторски группа заведующе Губина выступлени. 19.15 — Музыкальни пауза. 19.20 — «Телевизорашка хьожараша хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду...». 19.50 — Босбола телевидени «Юркины рассветы» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера 3-гІа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Къонал эфире». 23.00 — Хи чу чуккхувсабаларах йола дунен халкъашта юкъера яхь. Минскера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Самукъане ноташ». 18.30 — «Мастер, дешархо кхетамца кхеве». Смена начальник Ильичева. 18.40 — Нохч-ГІалгІайчу гІолла. Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 19.00 — СССР халкъа артистка, Руденкой концерт.

14 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. ІуйрйИнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Даймехка иллеш». 10.00 — Документальни фильмай программа. 10.30 — Босбола телевидени. «Юркины рассветы» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. 3-гІа сери. 19.00 — Передачай программа. 19.05 — Документальни фильмай программа. 19.55 — Лермонтов. «Бородино». 15.25 — Босбола телевидени. Литературни произведенеш экрана тІа яхар. «Казакаш» яха художественни фильм. 17.00 — Босбола телевидени. «Массанена тІехьа цаІи, цхьаннена тІехьа массавари». Ленинградера передача. 18.00 — «Бамат - Гирий - хьажей цун реакционни гІулакхи». 5-гІа передача. «Знане» республикански общества председатела заместитела Саламова выступлени (нохчий меттала). 18.20 — Босбола телевидени. «Социализма дуне». 18.50 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.10 — Хоамаш, реклама. 19.15 — Музыкальни цаьза. 19.20 — Телевизорашка хьожарий хаттараша жоп лу СССР Іилмай Академе члена-корреспондента Афанасьевс. 19.50 — Босбола телевидени. «Юркины рассветы» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. 4-гІа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 22.35 — Хи чу чуккховсабаларах йола дунен халкъашта юкъера яхь. Минскера передача. Йистеяьлча кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.20 — Литературни концерт. 18.40 — Киножурнал. 18.50 — Телевидене Волгоградски студе передача. 19.20 — Документальни фильм. 19.30 — Лермонтова цІерагІдолча театра спектакль.

РАДИО

13 март

6.30 — «Юртара вахар». Пятилетка тІеххьарча шера кхашка къахьега кийчо еш ба механизатораш (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Вайна Даьхе еза» яхача иллей концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.15 — «Мастер — кхетамца нах кхебер», яха зарисовка (гІалгІай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гІалгІай меттала). 16.50 — Парторганизацей секретарий заочная школа. «ТІаийца социамеш кхоачашдара хьакъехьа». «Джалка» совхоза парткома секретара выступлени (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 18.40 — «Шоана кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 3—8, Грозне 5—7 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу. 14 мартера 18 марте кхаччалца морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьацца йолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба-малхбоалехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух я хьекхаш ха хилеи фегара температура юхьанца бийсашка 3 градус шелалгара 2 градус йІовхалга кхоачеш, вокх юхейисача хана 2—7 градус шелал йолаш, денош 1—6 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кисьмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадула шинаскъ бен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 1838.